

Opinnäytetyö (AMK)

Hoitotyön koulutusohjelma

Kätilötyö

2011

Kirsi Heikkilä & Eija Tuominen

VAUVAPERHEEN ARKI

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Kirsi Heikkilä & Eija Tuominen

VAUVAPERHEEN ARKI

Opinnäytetyö pohjautuu Turun sosiaali- ja terveystoimen sekä Turun ammattikorkeakoulun yhteistyöhankkeena toteutettavaan Neuvolatoiminta 2010-luvulle, joka on Kymppi-hankeen ”Valmiina Vanhemmuuteen” -osaprojekti. Hankkeen tarkoituksena on perhevalmennuksen uudistaminen ja perhevalmennusmateriaalin yhtenäistäminen Turun alueen neuvoloissa, jonka kautta edistetään lapsiperheiden hyvinvointia.

Tämä on sovellettuun systemaattiseen kirjallisuuskatsaukseen perustuva opinnäytetyö, josta tehtiin myös teoreettisen osuuden pohjalta käsikirja neuvoloiden terveydenhoitajille. Käsikirjassa oli tarkoituksena saada tieto tiiviiseen pakettiin, jonka avulla terveydenhoitaja voi koostaa perhevalmennustunnin.

Tämän opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite on tuoreiden tutkimusten avulla selvittää perherakenteiden muutosta, parisuhteen muuttumista lapsen syntymän myötä, vanhemmuutta ja siihen kasvamista sekä vanhemmuuden ja työn yhdistämistä ja lapsiperheiden sosiaalietuuksia. Aihealueita tässä työssä ovat perhevalmennus, moninaiset perheet, muuttuva parisuhde, vanhemmuus, vanhemmuus ja työ ja lapsiperheiden sosiaalietuudet.

Suomalaiset lapsiperheet ovat muuttuneet moninaisemmiksi. Tämän aikakauden perheitä ei voi ymmärtää ilman, että tarkastelee samalla myös tämän ajan parisuhteita. Parisuhde on perheen ankkuri, sen varassa joko pysytään yhdessä tai erotaan. Nykyisten tutkimusten mukaan perheen parisuhdetta ja vanhemmuutta ei voi tukea liikaa. Vanhemmaksi kasvaminen ei aina suju ilman ongelmia, vaikka syntynyt lapsi olisi kovin odotettu ja toivottu. Ja siitä syystä tähän elämänmuutokseen uudet vanhemmat kaipaavat tukea ja ohjausta. Nykyajan vanhemmat kaipaavat enenevässä määrin tukea vanhemmuuteensa, parisuhteen ja lapsen hoitoon. Lisäksi nykyajan vanhempien elämäntilanne muuttuu jatkuvasti ja elämä on epäsäännöllistä vuorotöiden yleistyessä. Lapsiperheet ovat keskimääräisesti köyhempiä kuin lapsettomat perheet ja työssä käyminen on lapsiperheelle taloudellinen pakko. Lapsiperheen aikuisten työssä käynti on perheelle, joko positiivinen taikka negatiivinen tekijä. Lapsiperheen ja työssä käymisen yhdistely onkin haaste perheille, mutta myös haaste yhteiskunnalle.

ASIASANAT: arkielämä, perhevalmennus, parisuhde, perhe, voimavarat, vanhemmuus, sosiaalietuudet, lapsilisä, isyysraha, kodinhoidontuki, vanhempainraha

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Health Care, Degree Programme in Nursing | Midwife

November 2011 | Total number of pages 48+20

Kirsi Heikkilä & Eija Tuominen

DAILY LIFE WITH A BABY

This thesis is based on Ready for Parenthood –project, which is a part of Child Health Centre to 2010-century -project. It is a co-operative project of Turku Municipal Social Services and Health Care Department and Turku University of Applied Sciences and it is part of Ten Points Project (Kymppi-project). The aim of this development project is to innovate and unify the material used in family coaching at Turku maternal health clinics. This advances the well-being of families with children.

This thesis is based on a systematic literature review and there was made a manual for public health nurses working in maternal health clinics based on the theoretical part of the thesis. The purpose in the manual was to gather information in a compact package, which can be used by a nurse in order to compile a family coaching lesson.

The purpose and the aim of this thesis is to examine by using recent researches the modification of family structure, transforms in relationship when new baby is born, parenthood and growing to parenthood, unification of work and parenthood, and the social benefits of families with children. Subjects of this thesis are family coaching, various families, variable relationship, parenthood, parenthood and work, and the social benefits of families with children.

Finnish families with children have become more complex. Families of this age can't be understood without examining the relationships of this age at the same time. Relationship is the anchor of the family, depend on it families either stays together or falls apart. The current researches suggest that relationship and parenthood of the family can't be supported too much. Growing to a parent does not always happen without problems, even if the baby was very expected and hoped for. And because of that new parents need support and guidance to this change of life situation. The parents of the age need more support to their parenthood, to taking care of their relationship and children. The life situation of the parents of this age is constantly changing and life is irregular with shift work becoming more common. Families with children are on average poorer than families without children and having a job is financial necessity for families with children. The adults being at work in families with children is either positive or negative factor for the family. Combining a family with children and being at work is a challenge to families, but also a challenge to society.

KEYWORDS: daily life, family coaching, relationship, family, post-natal depression, resources, parenthood, social security benefits, child benefit, paternity, home care support, parental

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITE JA TOTEUTUS	7
2.1 Kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä	7
3 PERHEVALMENNUS	10
3.1 Kymppi-hanke.....	12
3.2 ”Valmiina Vanhemmuuteen” osaprojekti.....	12
4 PERHE	14
4.1 Lapsiperheet lukuina	15
4.2 Monimuotoiset perheet.....	15
5 PERHEEN SISÄISET JA ULKOISET VOIMAVARAT	18
6 VANHEMMUUS	20
6.1 Vanhemmuuteen kasvua.....	22
6.2 Sateenkaariperheiden vanhemmuus.....	24
7 MUUTTUVA PARISUHDE	28
8 VANHEMMUUS JA TYÖ	32
9 MUUTTUVA YHTEISKUNTA.....	35
10 LAPSIPERHEIDEN SOSIAALIETUUDET	37
11 LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS	39
12 POHDINTA	41
13 LÄHTEET	45

LIITE 1	53
---------------	----

2 JOHDANTO

Vanhemmuus on aikuiselämän suurimpia haasteita ja perhevalmennuksella on tärkeä tehtävä valmistella tulevat vanhemmat realistisesti vauvaperheen arkeen. Mitä paremmin vanhemmat osaavat valmistautua tulevaan elämänmuutokseen, niin sitä paremmin arki vauvaperheenä sujuu. Vanhemmuus on aikuiselämän suurimpia haasteita ja siksi perhevalmennusryhmät ovat tärkeä osa äitiyshuoltoa. Vanhemmaksi kasvu, parisuhteen tukeminen, perheiden monimuotoisuus, työelämä ja muutoksessa oleva yhteiskunta luovat haasteita perhevalmennuksen ja sen pitämiseen. Perheet tarvitsevat perhevalmennusta ja jokaisella perheellä on omat tuen tarpeet. Kaikkien näiden asioiden huomioiminen on haastavaa ja haastaa perhevalmennusmateriaalin ja perhevalmennuksen pitäjät. (Kannas 2007, 55; Aalto ym.2010,6; Haapio 2009, 9)

Lapsen syntyminen voi olla perheessä kriisi tai vanhempia lähentävä ja yhdistävä tekijä. Aluksi vanhemmuus tarkoittaa kykyä huolehtia vauvan perustarpeista. Vanhemmuuden alku ei ole aina ongelmaton ja usein perheet kokevat saavansa apua perhe- ja synnytysvalmennuksen tuesta. (Kannas 2007, 55; Aalto ym.2010,6; Haapio 2009, 9)

Tämä Opinnäytetyö on osa Turun kaupungissa toteutettavaa Kymppi-hanketta. (Kymppi-hanke 2007 - 2010) Turun Ammattikorkeakoulun kättilökoulutuksessa olevien opiskelijoiden opinnäytetyöt ovat osa projektia. Hankkeen tarkoituksena on kehittää terveyttä ja hyvinvointia edistäviä toimintamalleja äitiysneuvolatyöhön. Tarkoitus on myös vahvistaa terveyttä edistävien

palveluketjujen saumattomuutta sekä palvelurakenteiden uudistusta. Tämän opinnäytetyön aiheena on vauvaperheen arki. Tarkoituksemme on ollut paneutua niihin mahdollisiin ongelmiin, joita lapsen syntyminen voi tarkoittaa perheelle, parisuhteelle ja perheen taloudelle. Tämä opinnäytetyö on sovellettu systemaattiseen kirjallisuuskatsaukseen perustuvaopinnäytetyö.

2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITE JA TOTEUTUS

Opinnäytetyön tavoitteena ja tarkoituksena oli tuottaa näyttöön perustuvaa tietoa vauva-arjesta. Tutkimuskysymykset työssä olivat perhesuhteiden, parisuhteen ja taloudellisen tilanteen muuttuminen lapsen synnyttyä. Eli miten perhesuhteet, parisuhde ja taloudellinen tilanne muuttuvat lapsen synnyttyä. Työssä on myös käsitelty muuttuvia perherakenteita, sateenkaariperheitä sekä vanhemmuuden ja työn yhdistämistä vauva-arjessa. Vanhempien tarvitseman tuen ja tiedon tarpeiden kohteet olemme pyrkineet tuomaan työssämme esille.

Opinnäytetyö kuuluu osana Kymppi-hankkeen ”Valmiina Vanhemmuuteen” - osaprojektiin, jonka tarkoituksena on kehittää perhevalmennusta sisällöltään ja menetelmiltään Turun sosiaali- ja terveystoimen äitiysneuvoloissa. Tämä on sovellettuun systemaattiseen kirjallisuuskatsaukseen perustuva opinnäytetyö, josta tehtiin myös teoreettisen osuuden pohjalta käsikirja neuvoloiden terveydenhoitajille. Käsikirjassa oli tarkoituksena saada tieto tiiviiseen pakettiin, jonka avulla terveydenhoitaja voi koostaa perhevalmennustunnin. Tällä tavoin voidaan tuottaa laadukasta ja tutkittuun tietoon perustuvaa tietoa vauva-arjesta; mitä vauvan syntyminen tarkoittaa perheelle, parisuhteelle ja taloudelle

.2.1 Kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä

Systemaattinen kirjallisuuskatsaus on saanut näkyvyyttä näyttöön perustuvan toiminnan myötä ja se nähdään yhtenä mahdollisuutena löytää tutkimustuloksia, jotka ovat korkealaatuisia ja korkeasti tutkittuja. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus on sekundaaritutkimus olemassa oleviin tarkasti rajattuihin ja valikoituihin tutkimuksiin. Kirjallisuuskatsaus kohdistuu tietynä aikana tehtyihin

tutkimuksiin ja se on päivitettävä tietyin väliajoin ollakseen luotettava. (Shojania ym. 2007, 224-233)

Systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa pyritään tutkimusten virheettömyyteen ja toistettavuuteen. Mikäli systemaattinen kirjallisuuskatsaus on tehty huolimattomasti, niin tulokset ovat epäluotettavia ja niillä ei ole arvoa tieteenalan ja hoitotyön kehittämisen kannalta. Jotta systemaattinen kirjallisuuskatsaus olisi luotettava, sen tekeminen vaatii vähintään kahden tutkijan tiivistä yhteistyötä. (Johansson ym.2007, 46-47)

Systemaattinen kirjallisuuskatsaus etenee vaihe vaiheelta ja nämä vaiheet voidaan jakaa kolmeen vaiheeseen. Ensimmäinen vaihe on katsauksen suunnittelu. Toinen vaihe on aineiston haku, katsauksen teko, analysointi ja yhdistäminen. Kolmas vaihe on raportointi. Ensimmäisessä vaiheessa laaditaan tutkimuskysymykset, joita tulisi olla yhdestä kolmeen. Kysymysten tulisi olla selkeitä. Mikäli systemaattinen kirjallisuuskatsaus ei tuota vastauksia tutkimusongelmiin, voidaan tämä tulkita tulokseksi tutkimuksen riittämättömyydestä tietyltä alueelta. Tämä on tärkeä tulos vaikkakaan se ei tuota systemaattista kirjallisuuskatsausta. (Petticrew 2001, 756-758; Johansson ym. 2007, 5-6)

Toisessa vaiheessa on vuorossa menetelmän valinta, mikä tarkoittaa muun muassa hakusanojen ja tietokantojen valintaa. Katsauksen teon toisessa vaiheessa edetään suunnitelman mukaan hankkimalla ja valikoimalla mukaan otettavat tutkimukset ja analysoimalla ne sisällöllisesti tutkimuskysymysten mukaan. Tarkka kirjaaminen katsauksen kaikista vaiheista on tärkeää systemaattisen kirjallisuuskatsauksen onnistumisen ja tulosten olennaisuuden osoittamiseksi. (Greener & Grimshaw 1996, 27-38; Meade & Richardson 1997, 531-537; Petticrew 2001, 756-758)

Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen kolmannessa vaiheessa raportoidaan tulokset, tehdään johtopäätökset ja mahdolliset suositukset (Johansson ym 2007, 46-47).

Tiedonhakua tässä opinnäytetyössä tehty hyväksikäyttäen luotettavia hakupalvelimia: Elsevier, Google Scholar, Medic ja Medline. Hakusanoina on käytetty: ”perhe”, ”perhevalmennus”, ”perheen voimavarat”, ”vastasyntynyt”, ”vastasyntynyt perheessä”, ”vauva-arki”, ”vauvan syntyminen”, ”perheen arki”, ”perhekeskeisyys”, ”parisuhde”, ”vauva”, ”arkielämä”, ”sateenkaariperhe”, ”homo”, ”lesbo”, ”isyys”, ”äitiys”, ”parenting”, ”parenting and childhood”, ”nursing”, ”parenting and nursing”, ”family”, ”family external resources”, ”familys internal resources”, ”familys resources”, ”family coping”, ”parenting stress”, ”attachment”, ”normal attachment”, ”normal attachment with parent and infant”, ”parenting and support”, ”relationship intimate”, ”intimate relationship and pregnancy”, ”family and economy” sekä ”normal interaction with infant”. Lähdemateriaalin hankinnassa apuna käytettiin myös Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) ja Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) tietokantoja ja Suomen Valtion säädöstietopankkia FINLEXia.

3 PERHEVALMENNUS

Perhevalmennus on avainasemassa lapsiperheiden hyvinvoinnin edistämisessä. Perheen sopeutuminen uuden lapsen syntymän jälkeiseen tilanteeseen riippuu paljon siitä, miten selkeästi ja realistisesti tulevat vanhemmat pystyvät ennakoimaan muutoksia, joita lapsen syntymä perheeseen tuo. Perhevalmennuksen tehtävä on lasta odottavien, vauvan jo synnyttäneiden ja lasta kasvattavien perheiden ohjaus ja tukeminen siihen asti, kunnes lapsi täyttää noin vuoden. Tämän jälkeen ei enää puhuta perhevalmennuksesta vaan tavanomaisesta neuvolan antamasta tuesta ja ohjauksesta. Perhevalmennus on vauvaa odottavan perheen, äidin taikka äidin ja hänen puolisonsa, kokonaisvaltaista valmentamista uuteen elämäntilanteeseen eli vanhemmuuteen. Perhevalmennukseen sisältyy tiedon ja tuen antamista raskaudesta, synnytyksestä ja perhe-elämästä syntyneen vauvan kanssa. (Viljamaa 2003,14; Tuominen 2009,13; Haapio 2009, 9, Aalto & Saha 2010, 6)

Perhevalmennuksen järjestämisvelvoite ja sen tavoitteet tulevat Suomen laista. Laki sanoo, että ”Ensimmäistä lasta odottavalle perheelle on järjestettävä moniammatillisesti toteutettua perhevalmennusta, johon sisältyy vanhempainryhmätoimintaa. Ensimmäistä lasta odottavan perheen tai ensimmäisen lapsen saaneen perheen luokse on tehtävä kotikäynti. Muita kotikäyntejä on järjestettävä tarpeen mukaan. Lasta odottavan perheen terveysneuvontaa on tarjottava molemmille vanhemmille. Sen tulee antaa tietoa raskausajasta ja siihen liittyvistä riskeistä, synnytyksestä ja lapsen hoidosta sekä odotusaikaan ja synnytykseen mahdollisesti liittyvistä mielenterveyden muutoksista. Neuvonnan on tuettava lapsen ja vanhemman välistä varhaista vuorovaikutusta sekä äidin voimavaroja imettää. Alle kouluikäisen lapsen ja oppilaan ja hänen perheensä terveysneuvonnan on tuettava lapsen kehitystä, huolenpitoa ja kasvatusta sekä lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta.

Lisäksi on tuettava vanhempien hyvinvointia, jaksamista ja keskinäistä vuorovaikutusta.”(Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta 2009/380)

Sosiaali- ja terveysministeriö (2007) on laatinut Suomen ensimmäisen Seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämisen toimintaohjelman vuosille 2007-2011. Toimintaohjelman tavoitteena on edistää koko väestön, pariskuntien sekä yksilöiden hyvää seksuaali- ja lisääntymisterveyttä. Toimintaohjelma suosittaa perhevalmennuksessa käytävän läpi seuraavia teemoja; raskausajan tuomat erilaiset tunteet ja odotukset, raskausajan ja imetyksen tuomat fyysiset ja psyykkiset muutokset, synnytyksen jälkeinen mielialan muutokset, isän tai toisen vanhemman rooli ja merkitys omassa perheessä, syntyneen vauvan tuomat muutokset parisuhteeseen ja muuhun elämään, varsinainen synnytys, vauvan tarvitsemat varusteet, vanhemmuuden tuomat muutokset parisuhteeseen ja seksuaalisuuteen, perhe-etuudet, perheiden palvelut kunnassa, valmistautuminen kotiinpaluuseen synnytyssairaalaan (yleisimmät ongelmat ja tuen saanti), pari- ja perheväkivallan ehkäisy.

Varsinainen synnytysvalmennus on osa perhevalmennusta. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos suosittaa, että synnytysvalmennus järjestettäisiin pienryhmätoimintana joko synnytyssairaalan taikka kättilön toimesta. Pienryhmätoimintaa perustellaan vertaistuen mahdollistajana. Vertaisryhmistä saa sosiaalista tukea, joka on tärkeää perheen selviytymisen kannalta vauvan synnyttyä ja lapsiperheen arjen hallinnassa. Sosiaali- ja terveysministeriön (2007) suosituksessa suositellaan myös tutustumiskäyntiä synnytyssairaalaan. (STM 2007, 61-62; Haapio 2009, 9)

Hakulinen-Viitanen ym. on todennut Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksessä (2005,116), että vanhemmat kokevat terveydenhoitajien tekemät kotikäynnit positiivisina asioina. Kotikäynnit lisäävät selvityksen mukaan perheiden ja terveydenhoitajien tasa-arvoisuutta ja suhde terveydenhoitajaan

tulee tutummaksi. Selvityksessä on todettu, että kotikäynneillä on useita myönteisiä vaikutuksia perheen fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen terveyteen sekä vanhemmuuteen, imetykseen ja vanhempien ja lapsen väliseen vuorovaikutussuhteeseen. Lastenneuvolan keskeisenä tavoitteena on lapsen fyysisen ja psyykkisen terveyden edistäminen ja perheen hyvinvoinnin edistäminen (Vaittinen 2011, 10).

3.1 Kymppi-hanke

Kymppi-hankkeen päätavoite on kehittää toimintamalleja äitiysneuvoloihin, jotka tukevat terveyttä ja hyvinvointia, vahvistavat terveyttä edistäviä palveluketjuja ja niiden saumattomuutta sekä uudistavat palvelurakenteita. (Turun ammattikorkeakoulu 2007). Kymppi-hankkeen pääpaino on perhevalmennuksen sisällöllinen ja menetelmällinen kehittäminen (Ahonen yms. 2010, 14). Kymppi-hanke on Turun ammattikorkeakoulun vetämä hanke, jossa yhteistyössä toimivat myös Turun sosiaali- ja terveystoimi, Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri, Varsinais-Suomen lastensuojelujärjestöt ja Turun yliopisto (Turun ammattikorkeakoulu 2007).

3.2 "Valmiina Vanhemmuuteen" osaprojekti

Projekti nimeltä "Valmiina Vanhemmuuteen" kuuluu osana Kymppi-hankkeeseen. "Valmiina Vanhemmuuteen" -osaprojektin tarkoitus oli selvittää Turun äitiysneuvoloiden tämän hetkinen tilanne ja äitiysneuvoloiden kehittämistarpeet sekä luoda kokonaan uusi perhevalmennusmalli, joka vastaa valmennettavien perheiden ja perhevalmennusta vetävien asiantuntijoiden tarpeita ja toiveita. "Valmiina Vanhemmuuteen" -osaprojekti on Turun ammattikorkeakoulun, Turun sosiaali- ja terveystoimen, Mannerheimin lastensuojeluliiton, Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymien sekä Ensi- ja turvakotien liiton yhteistyöhanke. (Tuominen 2009, 40)

Ajatus perhevalmennuksen uudistamisesta on lähtöisin perhevalmennusta pitäviltä neuvolan terveydenhoitajilta, jotka ovat tuoneet esiin kehittämissuhteita uudistuvaan perhevalmennusmateriaaliin. Uudistuva käsikirja kuuluu Kymppi-hankkeen ”Valmiina Vanhemmuuteen” –osaprojektiin, jonka tarkoitus on selvittää Turun äitiysneuvoloiden tämän hetkinen tilanne perhevalmennuksen osalta ja äitiysneuvoloiden kehittämistarpeet. Samalla on tarkoitus luoda kokonaan uusi perhevalmennusmalli vastaamaan valmennettavien perheiden ja perhevalmennusta pitävien hoitoalan asiantuntijoiden tarpeita ja toiveita. (Tuominen 2009, 40, 73)

”Valmiina vanhemmuuteen” -osaprojektin tuloksena syntyi uudistettu perhevalmennuksen malli, joka pohjautuu tämän ajan neuvolatyötä ohjaaviin suosituksiin. Uudistetun perhevalmennusmallin kokeilu tapahtui vuoden 2010–2011 aikana Turun neljässä äitiysneuvolassa. Uudistetun perhevalmennuksen toteutusmallissa valmennusryhmät kokoontuvat neljä kertaa ennen vauvan syntymää ja kahdesti synnytyksen jälkeen. Uudistetun perhevalmennuksen sisältöalueet pohjautuvat muun muassa Seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämisen toimintaohjelma 2007–2011 suosituksiin. Jokaisella perhevalmennuskerralla on oma aihe ja jokaisessa aiheessa oma sisältöalue. Aiheet koostuvat raskaudesta, synnytyksestä, lapsivuodeajasta ja vanhemmuudesta. Lisäksi vanhemmille tarjotaan mahdollisuus osallistua perhevalmennuskertoihin, joissa eri alojen asiantuntijat luennoivat eri aiheista, kuten raskausajan ja lapsiperheen hyvinvointi sekä synnytys ja parisuhde. (Tuominen 2009, 96)

4 PERHE

Useimmissa maissa perhettä pidetään yhteiskunnan tärkeimpänä yksikkönä. Perhe koostuu jäsenistä, joita sitovat yhteen tunnesiteet ja tunne yhteenkuuluvuudesta. Perheen tehtävä yhteiskunnan kannalta on lisääntyä, huolehtia jäseniensä sosiaalistamisesta ja kulttuuristen traditioiden siirto. Sosiaalisena yksikkönä perheen uskotaan vaikuttavan eniten lasten kasvuun ja kehitykseen. (Ala-Hiiri 2007, 10)

Perhe määritellään tässä työssä kahdeksi taikka useammaksi yksilöksi, joita yhdistävät vahvat tunnesiteet, päätös elää yhdessä ja huolehtia toisistaan. Nämä yksilöt voivat olla biologisesti, avioliiton tai adoption kautta sukua toisilleen. Tämä määritelmä kattaa perhemuotojen perinteisestä ydinperheestä, yksinhuoltaja- sateenkaari- sekä uusperheisiin joissa on lapsia. (Ala-Hiiri 2007,10)

Aiemmin Suomessa perhevalmennukseen osallistujat olivat melko samanlaisia ja samanlaisista taustoista eli homogeenisia. Perheiden yhtenäisyys on tuonut perhevalmennukseen vakautta ja yhteneväisyyttä. Nykyisin Suomessa on monimuotoisia perheitä. Perhevalmennukseen osallistuvien perheiden ikä, sukupuoli, kansalaisuus, etninen tausta, seksuaalinen suuntautuminen, sosioekonominen tausta ja uskonto vaihtelevat. Monimuotoisten perheiden olemassa olo on nykyisin tiedostettua, mutta perheiden erilaisia tarpeita tuen suhteen ei ole tiedostettu. Perhemuotojen moninaisuus on tosiasia ja eri perhemuotojen erilaiset tarpeet on otettava huomioon neuvolapalveluissa. (Viljamaa 2003, 9;Haapio ym. 2009, 29)

4.1 Lapsiperheet lukuina

Vuonna 2010 Suomessa oli lapsiperheitä 582 000. Lapsiperheisiin kuuluu 40 prosenttia väestöstä. Lapsiperheessä asui vuodenvaihteessa 2010 - 2011 kotona keskimäärin 1,83 lasta. Lapsiperheiden yleisin perhemuoto on edelleen avioparin perhe, joita oli 61 % vuonna 2010. Avoparien lapsiperheitä oli 18 % lapsiperheistä. Yksinhuoltajaperheitä, joissa on äiti vanhempiana oli 18 % ja yksinhuoltajaperheitä, joissa on isä vanhempiana oli alle kolme prosenttia. Saman sukupuolen rekisteröity pari oli vanhempina 267 lapsiperheessä. Suomalaisissa tilastoissa näkyvät ainoastaan alaikäiset lapset, jotka asuvat samassa taloudessa vanhemman kanssa. Uusperheitä oli 2010 lopussa 53 000. Uusperheiden lapsia oli 77 000. Noin puolet uusperheiden vanhemmista oli avoliitossa ja puolet avioliitossa. (Lammi-Taskula ym. 2009, 142; Tilastokeskus 2011)

4.2 Monimuotoiset perheet

Tämän ajan perheitä ei voi ymmärtää tarkastelematta tämän ajan parisuhteita, koska perheen tukipilarit rakentuvat parisuhteen varaan. Tukipilareiden varassa joko perhe pysyy koossa tai hajoaa. Perhekeskeisyyden arvostuksesta kertoo se, että ihmiset palaavat yhä uudelleen perheeseen, muodostavat uusia parisuhteita ja perheitä erojen jälkeen, näitä perheitä kutsutaan uusperheiksi. (Viljamaa 2003, 31)

Kuten aiemmin todettiin, Suomen perheiden kokoonpano on muuttunut vuosikymmenten kuluessa ja nykyisin lapset elävät hyvin erilaisissa perheissä. Aiemmin Suomessa perhevalmennukseen osallistujat olivat homogeenisiä eli melko samanlaisia (nainen ja mies) ja samanlaisista taustoista. Perheiden samankaltaisuus on helpottanut perhevalmennuksen pitämistä ja tuonut perhevalmennukseen yhteneväisyyttä. Nykyisin Suomessa perheet ovat

monimuotoisia ja se näkyy perhevalmennukseen osallistuvien iässä, sukupuolella, kansalaisuudessa, etnisessä taustassa, seksuaalisessa suuntautumisessa, sosioekonomisessa taustassa ja uskonnossa. Monimuotoisten perheiden olemassa olo on nykyisin tiedossa, mutta ei ole tiedostettu, että perheiden tarpeet neuvolan tuen suhteen ovat erilaiset. Yhteenvetona voidaan todeta, että perhemuotojen moninaisuus on tosiasia ja eri perhemuotojen erilaiset tarpeet on otettava huomioon neuvolapalveluissa. (Viljamaa 2003, 32; Haapio ym. 2009, 9)

Suomalaisten perheiden monimuotoisuuden tiedostamisesta on tullut osa ammatillista työtä. Perheet käyttävät erilaisia palveluja ja tarvitsevat tukea ja apua. Vanhempien ja lasten kanssa työskennellessä on hyvin tärkeää ymmärtää perheen merkitys. Oma perhe, oli se sitten millaisista osista tahansa muodostunut on usein ihmisten tärkein tuki. (Seta ry.)

Ydinperheellä tarkoitetaan perhettä, jossa lasten vanhempina ovat molemmat biologiset vanhemmat. Uusperheellä sen sijaan tarkoitetaan perhettä, jossa avio- tai avoliitossa asuvan pariskunnan kanssa asuu ainakin toisen vanhemman aikaisemmasta parisuhteesta oleva lapsi. Uusperheiden yleistymisen takana on avioerojen lisääntyminen. Avioeroon päättyi vuonna 2010 13 619 avioliittoa. Viljamaan (2003, 31) mukaan uusperheen kriteereitä on kolme: ainakin toinen puolisoista on eronnut, kaikki lapset eivät ole biologisesti tai juridisesti yhteisiä ja perhe asuu suurimmaksi osaksi yhdessä. Lapsen näkökulmasta lapsi joutuu hyväksymään perheeseensä jäseniä, joita ei ole itse valinnut. Lapsen asema saattaa muuttua perheessä esikoisesta kuopukseksi. Onnistunut uusperheen luonti vaatii lapsen ja aikuisen välisen suhteen, joka on mahdollisimman lähellä vanhemmuussuhdetta. Uusperheen muodostuminen on helpointa lasten ollessa pieniä. Lapsen pitää saada itse määrittellä oma paikkansa uusperheessä ja suhteensa uusperheen uuteen aikuiseen. Lisäksi lapsen pitää saada itse määrittellä suhteensa biologiseen etävanhempaansa ja uusperheen mukana tuleviin mahdollisiin lapsiin. Uusperhettä ei pidä verrata ydinperheeseen vaan ymmärtää uusperheen erilaisuus. Uusperheessä

parisuhteen aikuisten pitää kuitenkin ottaa itselleen aikuiselle kuuluva valta ja vastuu, vaikkakin lapsen on saatava määritellä oma paikkansa. Uusperheen aikuisen pitää ottaa vanhemmuuteen kuuluvat oikeudet ja velvoitteet. (Viljamaa 2003, 31; Tilastokeskus 2011; Väestöliitto 2011)

Yksinhuoltajaperheellä tarkoitetaan perhettä, missä on yksihuoltaja ja lapsi tai lapsia. Yksinhuoltajuuteen johtaneet syyt ovat kuitenkin erilaisia joka perheen kohdalla. Yksinhuoltajaksi vanhempi voi päätyä avio- tai avoeron, puolison kuoleman taikka oman valintansa kautta. Viimeisen kymmenen vuoden aikana köyhyys yksinhuoltajaperheissä on kasvanut. Työelämän ja lastenhoidon yhdistäminen on paljon vaikeampaa yksinhuoltajaperheissä kuin kahden huoltajan perheissä. Suomessa ei ole koululaisille olemassa yöhoitoa, jos vanhempi on yötyössä. Tilastojen mukaan yksinhuoltajaperhe saa hoitoapua vähemmän lasten isovanhemmiltaan tai sukulaisiltaan kuin kahden vanhemman perheet. Useat kunnat ovat lisäksi lopettaneet kotihoidon avun lapsiperheille. Köyhyydestä voi tulla loukku yksinhuoltajaperheelle, josta ei aina työtä tekemälläkään pääse ylös. Bruttomääräinen työtulo saattaa olla pieni, ja kun palkasta vähennetään vielä pakolliset verot, päivähoitomaksut ja muut menot sekä työnteosta aiheutuneet kulut, (työmatkat ym.) saattaa tilille tuleva nettotulo olla likipitään yhtä suuri kuin työttömällä. (Kröger 2005, 206; Sukula 2009, 28; THL 2009, 94; Tilastokeskus 2011)

Sateenkaariperheellä tarkoitetaan homo-, lesbo-, bi- ja transvanhemman ja heidän lastensa perheitä. Näitä ovat esimerkiksi naisparin, miesparin sekä perheet, joissa on enemmän kuin kaksi vanhempaa. Apilaperheellä tarkoitetaan perhettä, jossa on esimerkiksi kaksi naista, yksi lapsi ja yksi mies. (Sateenkaariperheet 2011)

5 PERHEEN SISÄISET JA ULKOISET VOIMAVARAT

Perheen hyvinvointi ja terveys ovat osatekijöitä arjen sujumisessa, josta muodostuu koko perheen hyvä olo. Perheen ja ympäristön välinen vuorovaikutus voi vahvistaa tai heikentää perheen hyvinvointia. Koska perhe on suomalaisessa yhteiskunnassa tärkeä instituutio, sen tukemiseen on luotu monenlaisia järjestelmiä ja yhteiskunnallisia tukiverkkoja. (Karling ym. 2008)

Lisääntyneen tutkimusaineiston valossa on nykyään alettu huomioida vanhemmuuden ja perheiden tukeminen osana yhteiskunnan poliittista ohjelmaa. Suomi kuuluu yhtenä valtiona mukaan OECD-maihin, joissa on tehty tutkimusta, miten perheitä ja vanhemmuutta voitaisiin parhaiten tukea yhteiskunnan taholta. Tutkimuksen yksi keskeinen tulos oli, ettei ole tehty yhteneväisiä määritelmiä vanhempien oikeuksista ja velvollisuuksista, minkä pohjalta olisi helpompaa arvioida perheiden ja vanhemmuuden tuen tarpeet. Suomi oli ainut maa jossa vanhempien oikeuksia ja velvollisuuksia pystyttiin määrittelemään lain avulla. Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeuksista vuodelta 1984 määritteli osaltaan vanhempien vastuuta suhteessa lapsiinsa. (Shulruf ym. 2009, 526-532)

Perheen sisäiset voimavarat muodostuvat luottamuksesta, tiedosta, elämäkokemuksesta sekä elämähallinnasta. Perheen yhteenkuuluvuuden tunne ja luottamus siihen, että perheenjäseniltä saa tukea tarvittaessa on jokaisen perheen voimavaran perusta. Jokainen perheenjäsen haluaa kuulua sekä tuntea kuuluvansa ryhmään. Ryhmässä perheenjäsenten on myös tunnettava olevansa turvassa. Vanhempien välinen luottamus toisiinsa heijastuu myös lapsiin ja he kokevat turvaa. (Karling ym.2008)

Perheen ulkoiset voimavarat koostuvat sosiaalisista tukiverkoista. Perheille muodostuu yleensä erilaisia virallisia ja epävirallisia sosiaalisia tukijärjestelmiä. Sosiaalisuus on iso osa ihmisen terveyttä ja sitä tulisikin vahvistaa. Yhteiskunnan sosiaalisen tuen tuki voi olla esimerkiksi verkostojen luomista. Kunnissa toimivissa paikallisyhdistyksissä on monenlaista toimintaa lapsiperheille. Ensi kertaa vanhemmiksi tulevien odotukset sosiaalisesta tuesta eroavat vanhemmista joilla on jo entuudestaan lapsia. Nykypäivän vanhemmat kaipaavat sosiaalista tukea siitä huolimatta, että heiltä löytyy paljon tietotaitoa *lasten* hoitamiseen. Vanhemmat odottavat saavansa neuvolasta tietotukea, tunnetukea, vertaistukea sekä apua käytännön asioiden hoitamisessa. (Viljamaa 2003, 24; Karling ym. 2008)

Vanhemmuudesta suoriutumiseen ja vanhempien hoivaaminen arjessa on yhteydessä perheen sisäisiin tekijöihin. Sisäisten tekijöiden lisäksi vanhemmuuteen vaikuttavat taloudelliset resurssit, perheen ulkopuoliset sosiaaliset verkostot kuten päivähoito ja sen laatu, koulutus, lähiympäristö sekä viralliset organisaatiot. Turvallinen kasvatusympäristö, hyvät päivähoitomahdollisuudet lapsille, aikuisille hyvät työmahdollisuudet sekä hyvin palkattu työ on tutkimuksissa noussut esille osana hyvää vanhemmuutta (Viljamaa 2003, 25)

6 VANHEMMUUS

Nykypäivän perheet tarvitsevat tukea vanhemmuuteen, lapsien kasvattamiseen ja arjessa selviytymiseen. Perheiden elämäntilanteet ovat monimutkaisia ja alati muuttuvia, mikä tuo haasteita terveydenhoitohenkilökunnalle perheen tukemisessa. Tuen tarpeessa olevien perheiden tunnistaminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa on tärkeää, jotta heidät saadaan tarvittavan avun piiriin. Vanhemmuutta horjuttavia tekijöitä nykyajassa ovat parisuhteiden ongelmatilanteet sekä parisuhteiden rikkoontuminen helpommin kuin ennen. Lisäksi kasvavat mielenterveys- sekä päihdeongelmat tuovat monia ongelmia perheiden arjessa jaksamiseen sekä selviytymiseen. Perheiden omien voimavarojen löytäminen ja niiden tukeminen koetaan tärkeäksi vanhemmuuden tukemisen rinnalla. (Hakulinen-Viitanen ym. 2005)

Vanhemmuudesta koetaan tänä päivänä paljon stressiä. Stressitilanteiden havaitseminen ja niihin mahdollisimman ajoissa puuttuminen on tärkeää lapsen sekä perheen kannalta. Tutkimuksilla on osoitettu stressillä olevan vaikutusta vanhemmuuteen sekä vanhemmuuden kokemiseen. Korkeaa stressiä kokevilla on todettu olevan enemmän sairauksia, huonoja parisuhteita sekä kasvanut riski lapsen pahoinpitelyyn. Tutkittaessa vanhempien stressiä lisääviä tekijöitä esille nousivat lapsen kehitysvammaisuus, lapsen erilaiset käytöshäiriöt, pikkulasten temperamentti, äidin ja lasten ominaisuudet, vanhemmuuden tyyli ja erilaiset lastentaudit. (Chen ym. 2011)

Vastasyntyneet ovat erittäin herkkiä jatkuvuudelle ja rytmien muuttumattomuudelle vuorovaikutussuhteessaan hoivaajaansa. Se luo turvaa vauvalle, jolle ei ole olemassa kuin tämä hetki. Vauvoille ei ole vielä kehittynyt riittävästi sosiaalista muistisisältöä suhteessa hoivaajaansa Rytmiin ja rutiiniin

rikkoontuminen saa vauvan vetäytymään tilanteesta ja vuorovaikutussuhteesta. Sosiaalisella ja emotionaalisella kehityksellä on nykyään tutkittu olevan merkitystä läpi elämän jatkuvalle kehitykselle. Lapsen kyky ymmärtää sekä suhteuttaa sosiaalista maailmaa kehittyy varhaisessa vuorovaikutuksessa sekä läheisyydessä vanhempiin. (Guedeney ym. 2011)

Eri tekijät, kuten lapsen ennenaikainen syntymä, geneettiset riskitekijät tai sairastuminen kohdussa saattavat haitata normaalia sosiaalista ja emotionaalista kehittymistä. Myös ympäristön puutteellinen stimulaatio, häiriö varhaisessa vuorovaikutus- ja kiintymyssuhteessa tai riittämättömän vanhemman antama hoiva voivat vaikeuttaa tai haitata sosiaalista ja emotionaalista kehittymistä. Vanhempien psyykkiset sairaudet ovat myös yksi riskitekijä. Onnistunut emotionaalinen ja sosiaalinen kehitys on pohjana ymmärtää muita ihmisiä, heidän käyttäytymistään sekä huomioida heidät yksilöinä. (Guedeney ym. 2011)

Ensimmäiset kokemukset vanhemmuudesta saadaan kotoa omilta vanhemmilta. Jokainen vanhempi on saanut omilta vanhemmiltaan elämän arvot ja kasvatusten menetelmät. Jokainen vanhempi on oman sukunsa historian muokkaama. Jokaisella suvulla on omat tavat ja menetelmät kasvatuksessa. Perheen sisäiset roolit, kulttuuriset perinteet ja käsitteet kulkevat suvuissa. Vanhemmuuteen kasvun kannalta merkittävää on vanhempien omien perheiden sukun historian jakaminen ja kertominen omista vanhemmista, suvusta ja suvun perinteistä. Uusien vanhempien on tärkeää löytää yhdessä oman perheen yhteinen vanhemmuus. (Leino-Kainulainen 2008) Vuorovaikutus jossa lapsi saa vanhemmiltaan rakkautta, huolenpitoa ja ohjausta on hänen kasvunsa ja kehityksensä perusta. Lapsen hyvinvointi riippuu pääasiassa hänestä huolehtivien aikuisten hyvinvoinnista. (Vesterlin 2007)

6.1 Vanhemmuuteen kasvua

Vanhemmuus alkaa lapsen syntymän myötä. Vanhemmuuden ja vanhempana olon alkua ohjaavat niin biologiset kuin vanhempien persoonalliset ominaisuudet. Vanhemmuuteen ja vanhemman käyttäytymiseen vaikuttaa myös lapsi ja se miten lapsen ominaisuudet ja vanhemman hoitokäytännöt kohtaavat. Lapsen normaalin sosioemotionaalisen ja varhaisessa vuorovaikutuksessa turvallisen kiintymyssuhteen kehittymisen kannalta on keskeisintä vanhemman johdonmukainen reagointi. (Viljamaa 2003, 11)

Vanhemmaksi tulo on ihmiselämän yksi merkittävimmistä tapahtumista. Äidiksi ja isäksi tuloon liittyy paljon tunteita ja odotuksia. Lapsen syntymä ei kuitenkaan aina suju ongelmitta. Perheen sisällä syntyy ahdistusta ja pelkoa kun vastasyntynyt ei olekaan terve. Lapsen tarvitessa tehohoitoa syntymän jälkeen perheen tuen ja tiedon tarve on suuri. Tutkimusten mukaan vanhemmat joilla on sairas vastasyntynyt kokevat enemmän stressiä ja heillä on enemmän masentuneisuutta. Tästä johtuen perheen resurssit asioiden hoitamiseen vähenevät. Molempien vanhempien kärsiessä masennuksesta ja stressistä isät toipuivat masennuksesta nopeammin kuin äidit. Useat äidit raportoivat kärsivänsä masennusoireista vielä yhdeksän kuukauden jälkeen. (Pinelli 2008)

Kokemus vanhemmuuden alkamisesta silloin kun vastasyntynyt on sairas tai ennenaikainen muovaa vanhempien kokemusta siitä millaisia vanhempia he ovat. Vanhempien välitön sekä pitkäaikainen kokemus vanhemmuudesta voi häiriintyä siinä määrin, että se vaikuttaa kielteisesti lapsen terveyteen ja hyvinvointiin. (Rowe 2010)

Vanhemmuuteen kasvua on tutkittu äitien näkökulmasta englantilaisessa tutkimuksessa, joka selvitti mitkä olivat äitien tuen tarpeita heidän tullessa äideiksi ensi kertaa. Tutkimuksessa äidit olivat nostaneet esille kolme eri kohtaa, joihin he kokivat tarvitsevansa eniten tukea. Alussa kaiken ollessa uutta ja ihmeellistä he kokivat haluavansa tehdä kaiken oikein ja se miten kaikki tehdään oikein, opitaan ajan kanssa vauvan kasvaessa sekä arkirutiinien kehittyessä. Äidit oppivat järjestämään elämänsä uudella tavalla ja alun sekasorto väistyi kun taidot ja tiedot karttuivat. Äidit kuvasivat menettäneensä kyvyn tilanteiden hallintaan ja intuition siitä mitä tapahtuu. He kertoivat tunteneensa muuttuneensa asiantuntijasta noviisiksi suhteessa oman elämän hallintaan. Äidit kuvasivat emotionaalista painetta siitä, etteivät he osaisi hoitaa lasta oikein muiden läsnä ollessa. Äitien kokemus omasta osaamisesta voi olla myös kielteinen tai positiivinen asia sille, pystyvätkö he hakemaan apua ja tukea tilanteissa joissa apua tarvitsevat. Joidenkin äitien oli vaikea ottaa neuvoa ja ohjausta vastaan tuntemattomilta hoitajilta tai kättilöiltä. Äidin persoonallisuus vaikutti siihen pystyikö hän itse hakemaan apua ja ottamaan sitä vastaan. Äitien varhainen emotionaalinen tukeminen on tärkeää hyvän vanhemmuuden tukemiseksi jo ensipäivistä lähtien. Toinen asia joka tutkimuksessa nousi esille oli äitien keinot joilla he saavuttivat tasapainon ja hallinnan takaisin elämäänsä. Kun äitiyttä alettiin sovittamaan entiseen elämään, tärkeiksi työkaluiksi ja apuvälineiksi äidit kertoivat työelämässä opitut organisointi- sekä rutiinienhallinta taidot. Useat äidit olivat olleet huolissaan ennen lapsen syntymää, mutta rutiinien hallinta oli yksi avain tasapainon palauttamiseksi elämään. (Wilkins 2006, 169-180)

Kun äidit oppivat luottamaan suunnitelmien ja arjen hallintaan, heidän oli myös helpompi palata takaisin ulkomaailmaan. Ulkomaailmaan palaaminen on tärkeää äidin psyykkisen hyvinvoinnin kannalta. Viimeisenä vaiheena äidit kuvasivat tutkimuksessa tunnetta jolloin luottamus omaan itseän äitinä ja huoltajana oli kasvanut. Äidit kertoivat oman kehityksen ja luottamuksen synnyn omiin taitoihin kehittäneen oivalluksen hetken jolloin tuntui, että palaset ovat

loksahtaneet paikoilleen. Perheiden asiat olivat hyvin, he kokivat saavuttaneensa oman elämänhallintansa takaisin. Uusi tunne ja vaihe oli myös kasvattanut halua keskustella muiden perheiden kanssa, jotka elävät samankaltaista vaihetta. Vaihe jolloin asiat loksahavat paikoilleen kuvataan olevan vaihe jossa äiti on saavuttanut kyvyn ennakoida vauvansa käyttäytymistä. (Wilkins 2006, 169-180)

6.2 Sateenkaariperheiden vanhemmuus

Homoseksuaalisuus oli psykiatriassa tautiluokituksessa pitkään, USA:ssa vuoteen 1973 ja Suomessa vuoteen 1981 asti. Homoseksuaalisuus ymmärrettiin psyykkisenä häiriönä. Homoseksuaalisten ihmisten on tutkiminen on lisääntynyt 1990- luvulta lähtien ja 2000- luvulla homoseksuaalinen vanhemmuus on noussut tutkimusten kohteeksi. Tutkimusten pääpaino on ollut lesbonaisissa ja heidän lapsissaan, homomiesten perheet ovat jääneet vähemmälle huomiolle. Homoseksuaalisten vanhempien vanhemmuudesta on tutkittu lapsen ja vanhemman suhdetta sekä lapsi-vanhempi suhteessa ilmenevää huolehtivuutta, herkkyyttä, lämpöä ja läheisyyttä, vanhemmuuden tapoja, lasten valvontaa ja kurinpitoa ja sitä, miten paljon vanhempi käyttää aikaa lapsen kanssa. (Solantaus 2003, 2; Lammi-Taskula 2009, 138-139; Henriksson 2010, 9)

Tutkimuksissa (Tuomi 2003; Solantaus 2003, 1-10; Jämsä 2009, 138-139; Henriksson 2010, 9) tultiin siihen tulokseen, että homoperheessä elävien lasten kasvuun ja kehitykseen ei tutkimusten mukaan sisälly erityisiä uhkia. Tutkimusten mukaan homovanhemmat ovat yhtä kiinnostuneita lapsestaan, hänen tarpeistaan, viettävät aikaa lastensa kanssa, valvovat ja ohjaavat lastansa, ja muodostavat kiintymyssuhteen lapseen kuin kuka tahansa heterovanhempi. Eroja ei ole löydetty tutkimuksissa kehittyvän lapsen sukupuoli-identiteetin, sosiaalisen sukupuolen, seksuaalisen suuntautumisen,

sosiaalisten kykyjen, sosiaalisuuden, minäkäsityksen, älykkyyden, käyttäytymisen taikka tunne-elämän kehityksessä. Myöskään psykiatrisessa sairastavuudessa ei ole eroja verrattuna heterovanhempien kasvattamiin lapsiin. Tutkimusten yhteenveto on, että lapselle tärkeintä elämässä ovat hyvät ihmissuhteet, syventyvät vanhemmat, lapsen saama hyvä hoito, kyky iloita lapsesta ja vanhemmuudesta sekä toimiva sosiaalinen elämä perheen ulkopuolella. Vanhemman seksuaalisella suuntautumisella ei ole väliä. Taloudellinen ahdinko, työttömyys, parisuhteen ristiriidat ja vanhempien hoitamattomat mielenterveys- tai päihdeongelmat puolestaan tuovat ongelmia perheeseen kuin perheeseen, oli siinä vanhempina sitten heterot taikka homot. (Tuomi 2003; Solantaus 2003, 1-10; Jämsä 2009, 138-139; Mustola ym. 2007, 163-164; Hneriksson 2010, 9)

Vuonna 2006 tehtiin Suomessa ensimmäinen kysely sateenkaariperheiden kokemuksista sosiaali- ja terveystaloudellisuissa, ”Suomalaiset sateenkaariperheet sosiaali- ja terveystaloudellisuissa ja koulussa”. Perheet olivat kyselyn mukaan saaneet pääosin asiallista, joskin puutteellista tukea vanhemmuuteensa. Sateenkaariperheissä elävien lasten hyvinvointi edellyttää paremmin perheiden tarpeet tunnistavia palveluja ja lainsäädäntöä. Sateenkaariperheet ovat hyvin erilaisia keskenään, mutta yhdistävä tekijä on perheiden tarkka suunnittelu ja perheiden vahva sitoutuminen toisiinsa. Sateenkaariperheet voivat olla ydinperheitä, uusperheitä, yksinhuoltajaperheitä taikka apilaperheitä. Kyselyn mukaan suomalaiset sateenkaariperheet olivat suurimmaksi osaksi tyytyväisiä tai melko tyytyväisiä saamiinsa palveluihinsa. Päivähoidon palveluihin oltiin tyytyväisimpiä (93%). Äitiyshuolto kokonaisuudessaan pärjäsi hyvin. Kyselyssä perheneuvonnasta ja erityisesti lastenvalvojista ja heidän tarjoamista palveluista koettiin epäonnistuneimmiksi.

Tutkimustuloksen yleinen kokemus oli, että vaikka palvelu oli ollut asiallista, perheeseen oli suhtauduttu ”liian” hienovaraisesti. Palvelujen tuottajat olivat pyrkineet vaikenemaan sateenkaariperheydestä, homoseksuaalisuudesta ja sukupuolen moninaisesta kokemisesta. Perheet kokivat, että palveluiden

tuottajat eivät puhuneet avoimesti siitä, että lapsi asuu sateenkaariperheessä. Perheet kokivat, että ammattilaiset tekivät enemmän oletuksia kuin olisivat avoimesti keskustelleet perheestä tai perheen toiveista ja tarpeista. Kyselyssä annettiin vanhemmille mahdollisuus antaa ohjeita eri alojen ammattilaisille. Yleisin ohje oli: ”Kysykää, älkää olettako.” (Kuosmanen ym.2007, 14-18; Lammi-Taskula 2009,138-14)

Sateenkaariperheet kokivat Kuosmasen (2006) kyselyn mukaan saaneensa palveluista vain hyvin harvoin kaipaamaansa tukea vanhemmuudelleen. Sateenkaariperheet saavat tukea vanhemmuudelleen tutkimuksen mukaan ystäviltä ja vertaistuesta.

Yhteiskuntamme pitää erityisen huomion arvoisena vanhemmuuden ja varhaisen vuorovaikutuksen tukemista. Samalla kuitenkin sateenkaariperheiden vanhemmat kokevat etteivät saa tukea vanhemmuuteensa. Nyt olisi aika ottaa palveluissa huomioon myös sateenkaariperheiden vanhemmuuden tukeminen. Tämä tarkoittaisi tietoista huomiota sateenkaariperheiden vanhemmuuteen, jaksamiseen ja taitoihin ainakin äitiyshuollossa, päivähoitossa, koulussa, oppilashuollossa, mielenterveyspalveluissa ja lastensuojelussa. Sateenkaariperheiden vanhemmuuden tukeminen ei vaadi ammattilaiselta erityistietoja tai taitoja. Tuen saannin ongelmana on usein ammattilaisen hämmennys ja ylivarovaisuus sateenkaariperheen kohtaamisessa. (Kuosmanen ym. 2007, 14-18; Lammi-Taskula 2009, 140-14.)

Sateenkaariperheissä on parisuhdekrisejä siinä missä heteroidenkin parisuhteissa ja sateenkaariperheiden erityiset uhat aiheuttavat perheenjäsenten juridisesti epäselvä asema, puutteellinen tai olematon tuki parisuhteelle ja vanhemmuuden jakaminen useamman kuin kahden vanhemman kesken apila- ja uusperheissä. Kyselyssä sateenkaariperheet kertovat, että tuen saaminen parisuhteelle on vielä puutteellisempaa kuin tuen saaminen vanhemmuudelle. (Kuosmanen ym. 2007, 14-18; Lammi-Taskula 2009, 140-143)

Sateenkaariperheiden vanhemmat odottivat neuvoloista keskustelua parisuhteesta ja esimerkiksi synnytyksen jälkeisestä seksielämästä. Kyselyn perusteella nais- ja miesparin parisuhde on ammattilaisille niin arka aihe, että yksikään sateenkaariperheen vanhempi ei ollut keskustellut mitään parisuhteestaan neuvolassa, synnytyssairaalassa ja perhevalmennuksessa. (Kuosmanen ym. 2007, 14-18; Lammi-Taskula 2009, 140-143)

Yksi osa vanhemmuuden tukemista on parisuhteen tukeminen. Ja molemmat ovat keskeisiä asioita äitiyshuollon palveluissa. Monelle ammattilaiselle heteroseksuaalinen parisuhteen tukeminen on epämukavaa tai kiusallista, mutta asiasta puhutaan kuitenkin enemmän. Ja mikäli parisuhteen tukeminen on osa palvelun, esim. perhevalmennuksen päämääriä, niin ei mies- ja naisparin parisuhde saa jäädä huomiotta. Kyselyn mukaan sateenkaariperheiden kesken on herännyt ajatus, että ehkä ammattilaiset pitävät homoseksuaalista parisuhdetta enemmän yksityisenä asiana kuin heteroseksuaalista parisuhdetta ja samalla pelkäävät loukkaavansa asiakasta, jos ottavat parisuhteen puheeksi. Kyselyn tulos oli kuitenkin, että tällainen pelko on kuitenkin aiheetonta ja johtaa palvelun huonoon laatuun ja vaikuttavuuteen. (Kuosmanen ym. 2007, 14-18; Lammi-Taskula 2009, 144)

Sateenkaariperheistä osa kertoo kohdanneensa syrjintää yhteiskunnassa tai palveluissa. Traumaattisia kokemuksia oli erityisesti transperheiden vanhemmilla ja syrjintä voi olla vakava uhka perheen mielenterveydelle. Suurin osa sateenkaariperheistä kärsii kuitenkin onneksi vain syrjinnän pelosta. Perheen kokemuksena syrjinnän pelko voi olla lamauttava ja sitä kautta uhka yksilön ja koko perheen hyvinvoinnille. Suurinta vahinkoa syrjinnän pelko aiheuttaa, kun sateenkaariperheet jättävät sen takia palveluita käyttämättä. Esimerkkinä mainittakoon mielenterveyspalveluiden tai lastensuojelun palveluiden käyttämättä jättäminen on luonnollisesti huomattava uhka perheen hyvinvoinnille. Osa sateenkaariperheistä kertoi selvittäneensä etukäteen mahdollista ennakkoluuloisuutta palvelun tarjoajalta. (Kuosmanen ym. 2007, 14-18; Lammi-Taskula 2009, 144-145)

7 MUUTTUVA PARISUHDE

Parisuhde on kahden ihmisen välistä seksuaalisuutta ja kiintymystä ilmentävä suhde. Ihmiselämän kehitysvaiheissa on erilaisia normaaleja kriisejä. Sukukypsyuden rakastuminen, avioliiton solmiminen sekä erityisesti ensimmäisen lapsen syntymä aiheuttaa ihmisen elämässä kriisin. Parisuhde kokee muutoksia kun parisuhteeseen tulee uusi perheenjäsen raskauden ja synnytyksen myötä. Lapsen syntymän myötä naiselle ja miehelle syntyy äidin ja isän roolit olemassa olevien puolisoroolien lisäksi. Ensimmäisen lapsen syntymän myötä alkaa kasvu vanhemmuuteen jolloin parikeskeisyyden tilalle tulee perhekeskeisyys. Parisuhteen laatuun vaikuttaa suuresti odotusaika ja synnyttäminen. Seksuaalisuuden kokeminen ja seksuaalinen hyvinvointi on suuri osa parisuhdetyytyväisyyttä. Kun parisuhteeseen syntyy lapsi, elämä muuttuu sekä työnjaon, että ajankäytön suhteen. Parisuhteen vuorokausirytmii muuttuu vauvantahtiseksi jolloin vanhemmille jää vähemmän kahdenkeskistä sekä omaa aikaa. (Ala-Luhtala 2008; Väestöliitto 2011)

Parisuhdetta pidetään nykypäivänä perheen tukipilarina, jonka varassa perhe pysyy koossa tai hajoaa. Parisuhde joka on vahva ja toimiva tukee perheen moraalia sekä tasapainoa. Parisuhde joka tyydyttää molempia parisuhteen osapuolia antaa vahvuutta hoitaa lasta, arkea sekä huomioida puolisoa. Parisuhteen toimivuuden eteen puoliset joutuvat tekemään työtä, että kompromisseja. Ristiriitoja ja erimielisyyksiä syntyy jokaisessa parisuhteessa. Puolisoiden suhtautuminen ristiriitoihin ja niiden selvittämiseen vaikuttaa enemmän parisuhteen kestävyYTEEN kuin se kuinka paljon ristiriitoja ja erimielisyyksiä on. Yleisimpiä riidanaiheita ovat kotitöiden jakaminen, talousasiat sekä lastenkasvatus. Puolisot tuovat suhteeseen mukanaan omilta vanhemmiltaan opitun mallin asioiden hoidosta. Lisäksi he ovat jo kotona oppineet ristiriitoihin käytettävät ratkaisut ja mallit. Suhtautuminen riitatilanteisiin ja ristiriitojen hoitamiseen opitaan myös kotona. Puolisoiden kotoaan ottamat

mallit voivat poiketa hyvinkin paljon toisistaan. Riidat tulisi kuitenkin oppia käsittelemään rakentavasti ja ratkaisun tulisi olla molempia osapuolia tyydyttävä. (Haapio ym. 2009, 142-143)

Onnellisessa parisuhteessa ihmissuhde on turvallinen ja molemmat kokevat läheisyyttä ja kiintymystä kumppaniinsa. Aikuisten välisessä rakkaudessa kiintymykseen kuuluu antaminen, saaminen ja jakaminen. Arvostus, ihailu ja rakastaminen ovat olennainen osa onnellista parisuhdetta. Turvallinen ja läheinen ihmissuhde ylläpitää kiintymystä parisuhteessa. Parisuhteessa kiintymyksen ylläpitäminen edellyttää uskallusta tunnistaa omat tunteet, jakaa omat tunteet sekä vastaan ottaa kumppanin tunteet ja kiintymyksen osoitukset. (Väestöliitto 2011)

Pohjoismaissa on tutkittu perheitä, jotka päätyvät eroon lapsen ollessa leikki-ikäinen. Tutkimustulos oli, että parit erkaantuvat toisistaan ja aikaa yhteiselle intiimielämälle ei jää. Ensimmäinen lapsi vie vanhemmiltaan huomion itseensä, parisuhteelle ominainen ja tärkeä intiimi kahdenkeskinen aika jää vähemmälle tai puuttuu kokonaan. Molemmat osapuolet suhteessa kuvasivat suhteen laadun heikenneen huomattavasti lapsen ensimmäisen neljän elinvuoden aikana. Heikentymisen jälkeen taas kuvattiin suhteen paranemisvaihetta lapsen seuraavan neljän vuoden aikana kunnes lapsi oli kahdeksan. Missään vaiheessa puolisoit eivät kuitenkaan kuvanneet parisuhteen laadun nousseen takaisin tasolle missä oltiin ennen ensimmäisen lapsen syntymää. Tutkimuksessa esille tullut tieto parisuhteen laadusta ja sen heikentymisestä on tärkeää tietoa tuoreiden vanhempien kanssa työskenteleville terveydenhoitajille ja kättilöille esimerkiksi. Tuoreiden vanhempien tiedon tarve suhteen muuttumisesta sekä siitä miten parantaa keskinäistä kommunikointia ja viestintää voi osaltaan olla tukemassa ja ohjaamassa puolisoita hyväksymään parisuhteessa tapahtuvia väistämättömiä muutoksia lapsen syntymän myötä. Tärkeää on myös muistuttaa ja ohjata vanhempia korostamaan aistillisuutta ja seksuaalisuutta parisuhteessa jotta läheisyys puolisoitten välillä säilyy. (Hansson 2011)

Parisuhdeväkivalta on maailmanlaajuinen ongelma hedelmällisessä iässä olevien naisten keskuudessa. Näin ollen se koskee myös naisia jotka ovat raskaana tai ovat synnyttäneet. Synnytyksen jälkeistä masennusta on tutkittu paljon ja suurimpia altistavia tekijöitä on löydetty useita. Hormonaaliset tekijät, suvussa kulkevat mielenterveysongelmat, tupakointi ja päihteet, alhainen sosiaalinen tuki, huono parisuhde tai sen puuttuminen, stressaava elämäntilanne raskausaikana tai raskauden suunnittelemattomuus sekä nuoren iän on kaikkien tutkittu vaikuttavan altistavasti synnytyksenjälkeiseen masennukseen äideillä. Parisuhdeväkivallasta kärsivien naisten synnytyksen jälkeistä masennusta on jonkin verran tutkittu, mutta suoranaisesti ei ole voitu sanoa parisuhdeväkivallan altistavan synnytyksen jälkeiselle masennukselle. Naiset jotka kärsivät ennen raskautta, sen aikana tai synnytyksen jälkeen parisuhdeväkivallasta olisi saatava avun piirin väkivallan kierteen lopettamiseksi. Enemmän ennaltaehkäisevää työtä ja strategioita kuitenkin tarvitaan, jotta pystytään suojelemaan naisia ja suhteeseen syntyviä lapsia parisuhde- ja perheväkivallalta. Terveystieteiden tutkimusten olisikin hyvä muistaa parisuhdeväkivallan mahdollisuus jos raskaana oleva tai synnyttänyt äiti on masentunut. (Beydon ym. 2010)

Perheet, joissa on vauvoja tai pieniä lapsia kärsivät enenemissä määrin vanhempien eriasteisista psyykkisistä vaikeuksista ja mielenterveysongelmista. Moni äiti sairastuu raskauden aikana tai synnytyksen jälkeen masennukseen. Noin kymmenelle prosentille äideistä kehittyy raskauden aikana masennus. Uusista äideistä noin 10- 20 % sairastuu masennukseen synnytyksen jälkeen. Nämä luvut kaksinkertaistuivat huonotuloisten äitien sekä teiniäitien kohdalla. Tutkimuksissa on myös todettu raskauden aikaisen masennuksen lisäävän riskiä ennenaikaiseen synnytykseen ja syntyvän lapsen pienipainoisuuteen. Raskaana olevat naiset jotka ovat masentuneet kokevat myös enemmän stressiä. Raskauden aikainen masennus vaikuttaa sikiön hyvinvointiin negatiivisesti. (Ostler 2008, 479-490)

Perheet joissa vanhemmat kärsivät pitkäaikaisista mielenterveysongelmista on todettu altistavan perheen lapsia kehittymästä normaalisti sekä vaikuttavan lapsen kehitykseen negatiivisesti. Ongelmat ovat todennäköisempiä mitä varhaisimmassa vaiheessa lapsi altistuu vanhempien mielenterveysongelmien seurauksena riittämättömälle vanhemmuudelle. Lapsen alkuvuosina tapahtuvan herkän kehityksen aikana lapsi on täysin riippuvainen huoltajan antamasta hoivasta selviytyäkseen hengissä. Lapsen tulevan hyvinvoinnin kannalta alkuaian ympäristön stimulaation sekä emotionaalisen reaktioherkkyyden tukeminen on äärimmäisen tärkeää. (Ostler ym. 2008)

8 VANHEMMUUS JA TYÖ

Työ vaikuttaa vanhemmuuteen ja perheen arkipäivään, joko positiivisena tai negatiivisena tekijänä. Perheen vanhempien työtilanteella on vaikutusta arkipäivän vanhemmuuteen. Lapsen kannalta merkityksellistä on se, ovatko molemmat vanhemmat töissä. Yksinhuoltajienperheissä työssäkäynti on yleisempää kuin kahden vanhemman perheissä. (Salmi ym. 2004, 38-39; Lammi-Taskula 2009, 39-41)

Perhe ja työ ovat tärkeitä hyvinvoinnin lähteitä. Työ merkitsee toimeentuloa ja mielekästä tekemistä ja on samalla myös tärkeä osa ihmisen itsensä toteuttamista ja ylläpitää sosiaalisia suhteita. Toisaalta työ ja työssä käynti voi olla myös riskitekijä perheelle. Perheen ja työn yhdistäminen ja arjessa jaksaminen vaatii fyysisiä ja psyykkisiä voimavaroja. Lapsiperheiden vanhemmat kokevat työn vaatimusten kuormittavan jonkin verran määrin perheen elämää, vaikkakaan työ ei vie kaikkia voimia. (Salmi ym. 2004, 38-39; Lammi-Taskula 2009, 39-42; Fågel ym.2011, 14-15)

Työstä johtuva aikapula perheen kanssa on yleistä, mutta sitä perustellaan sillä, että työ on välttämätöntä toimeentulon kannalta. Menetetty yhdessäoloaika on saadun palkan ja toimeen tulon kääntöpuoli. Yleisesti pienten lasten vanhemmat kokevat, että eivät pysty irrottautumaan työajatuksista edes kotona ollessaan. Vanhemmat ovat kotona, mutta eivät läsnä lapsilleen. Kotiasiat eivät vastaavasti häiritse vanhempien keskittymistä työntekoon. (Salmi ym. 2004, 38-39; Lammi-Taskula 2009, 39-42; Fågel ym.2011, 14-15)

Äitien työssä käymiseen liittyy piirteitä, joilla on merkitystä perheen elämän kannalta, niin hyvässä kuin pahassakin. Äidit tekevät isiä enemmän osa-aikatyötä ja vuorotyötä. Äitien työsuhteet ovat useammin määräaikaaisia. Äitien tekemä osa-aikatyö tarjoaa mahdollisuuden viettää enemmän aikaa perheen

kanssa, mutta se samalla laskee palkkaa. Vuorotyö ja varsinkin yötyö on perheen kannalta haasteellinen, mutta oikein rytmittynä vuorotyö voi helpottaa perheen ja työn yhdistämistä. Määräaikaiset työsuhteet tuovat toimeentuloon epävarmuutta. Se vaikuttaa moniin asioihin perheessä, mm. asumiseen liittyvät tekijät. Äidit kokevat, että työssäoloaika on pois lasten kansa olemisesta. (Salmi ym. 2004, 38-39; Lammi-Taskula 2009, 41)

Isien työssäkäyntiin liittyy myös perheen kannalta erityisiä piirteitä. Miesten työpäivät ovat pitkiä ja miehet tuovat kotiin töitä useammin kuin naiset. Lisäksi 14 % miehistä on yrittäjiä, äideistä vastaava luku on 7 %. Työssä käyvät isät kokevat, että työssä käymisen vuoksi parisuhteelle ei jää niin paljon aikaa, kuin olisi tarvetta. (Salmi ym. 2004, 38-39; Lammi-Taskula 2009, 41)

Yhteiskunnalla on myös haaste sovittaa yhteen perhe ja työ, koska pitäisi yhdistää korkea työllisyysaste, riittävä syntyvyys ja sukupuolten välinen tasa-arvo. Yhteensovittamista helpottavat Suomen lainsäädännön mahdollisuudet pitää perhevapaita, joiden aikana on mahdollisuus saada korvausta KELA:sta (Kansaneläkelaitos) ja perhevapaan jälkeen on oikeus palata entiseen työhönsä. Perhe-elämän ja työn yhdistämistä helpottaa myös lasten kunnallinen päivähoito. Lakisääteisten tukien lisäksi suuressa asemassa on työyhteisön tuki, joka helpottaa taikka vaikeuttaa lapsiperheen arkielämää. Työelämän suuri tulevaisuuden haaste on perhemyönteisyys. Perhemyönteisyydellä mahdollistetaan lapsiperheiden vanhempien työssäkäynti ilman, että työ vie kaiken energian ja sitä kautta vaikuttaisi negatiivisesti lapsiperheen hyvinvointiin. (Lammi-Taskula 2009, 39)

Ajassamme on useita tekijöitä jotka voivat hankaloittaa lapsiperheen arkea. Työn epävarmuus, kiireisyys ja henkinen vaativuus voivat haitata perhettä, parisuhdetta ja lapsen sekä vanhemman välistä suhdetta. Ilta- ja yötyöiden lisääntyminen on ollut seurausta yhteiskunnan muuttuneesta tilanteesta jossa palvelut ovat saatavilla ympärivuorokauden. Työaikojen, päivähoitoaikojen sekä perheen ja lasten elämän tahdin yhteen sovittaminen voi olla siksi todella

hankalaa. Työ verottaa monen perheen yhdessä viettämää aikaa enemmän kuin ennen. (Rönkä ym. 2009,16)

8 MUUTTUVA YHTEISKUNTA

Elämme yhteiskunnassa joka muuttuu jatkuvasti. Yhteiskunnan muutokset ja tekniikan kehittyminen eivät ole muuttaneet yhteiskuntaa kuitenkaan ainoastaan huonoon suuntaan. Yhteiskunnan muuttuminen ja rakenteiden uusiutuminen on saanut pikkulasten vanhemmat uuden haasteen eteen. He kasvattavat lapsiaan täysin erilaisessa yhteiskunnassa missä ovat itse kasvaneet. Yhteiskunnan nopean kehityksen vuoksi omasta kodista opitut mallit eivät enää päde, vanhemmat ovat yhä epävarmempia ja hämmentyneempiä. Perheiden traditiot ja perinteet eivät kannata enää uusien sukupolvien tietoisuuteen. Ennen omat suvut ovat olleet lähempänä muodostaen tukiverkon tuoreelle perheelle ja heiltä on saanut tukea ja neuvoa lapsen kasvatukseen ja ongelmatilanteisiin. Nyky-yhteiskunta on muokkaantunut asiantuntijayhteiskunnaksi, jossa joka alalta löytyy asiantuntija. (Seppälä 2000; Viljamaa 2003; Järvinen ym. 2007, 94)

Nyky-yhteiskunnan hektisyys näkyy myös ihmisten välisessä sitoutumisessa ja kuinka nopeasti nykyään voidaan siirtyä uuteen suhteeseen. Ihmiset lähtevät helpommin suhteista jotka eivät tyydytä heitä tai jotka he kokevat huonoiksi. Perherakenteiden muutokset ja monimuotoisuudet lisäävät muiden tekijöiden ohella nykyvanhempien arjen kuormittavuutta. Parisuhde ongelmat ja avo- sekä avioerot ovat lisääntyneet. Lapsiperheiden elämäntilanne myös näyttää aiheuttavan enemmän stressiä kuin muut elämän vaiheet nyky-yhteiskunnassa. Lapsen syntyminen on kuitenkin pohjimmiltaan onnellinen ja odotettu tapahtuma, joka mullistaa vanhempien elämän. Aina tuo lapsen mukana tuoma elämänmuutos ei kuitenkaan suju odotetulla tavalla. Perheen perustamisesta luodut mielikuvat eivät kohtaa arkea ja todellisuutta mitä vauva-arjessa eletään. (Häggman-Laitila 2007, 7-8; Järvinen 2007, 94; Halme ym.2010, 19)

Perheen taloudelliset puitteet määrittelevät paljolti millaista arkea ja elämää perhe pystyy viettämään. Monilla perheillä menee hyvin, mutta samalla on paljon perheitä jotka ovat vaarassa syrjäytyä yhteiskunnasta. (Fågel ym.2011, 14-15) Raha ja näkemys sen kuluttamisesta saa vaikutteita laajemmista yksilöllisyyttä sekä perhekeskeisyyttä korostavista ajatusmalleista. Raha ei ole koskaan vain rahaa arkisessa elämässä, vaan se on taloutta jolla luodaan raamit sosiaaliin, kulttuuriin sekä moraalisiin merkityksiin ja käytäntöihin. Taloudessa miehillä ja naisilla on erilaisia vastuita ja asemia. Miehet tienaaavat enemmän työmarkkinoilla ja naiset ovat perheen parissa. Eräiden tutkimusten valossa naiset kompensoivat pieniä tulojaan perhe-elämässä tekemällä ja valmistamalla itse tuotteita, joita parempituloiset hankkivat kaupoista. (Repo 2010)

Lapsiperheiden elämäntilanne myös näyttää aiheuttavan enemmän stressiä kuin muut elämän vaiheet nyky-yhteiskunnassa. Lapsen syntyminen on kuitenkin pohjimmiltaan onnellinen ja odotettu tapahtuma, joka mullistaa vanhempien elämän. Aina tuo lapsen mukana tuoma elämänmuutos ei kuitenkaan suju odotetulla tavalla. Perheen perustamisesta luodut mielikuvat eivät kohtaa arkea ja todellisuutta mitä vauva-arjessa eletään. (Häggman-Laitila 2007, 7-8)

9 LAPSIPERHEIDEN SOSIAALIETUUDET

Arki vauvaperheessä on vanhempien yhteinen asia. Jos vanhemmat jakavat hoitovastuun niin työn ja perheen yhteensovittaminen helpottuu. Suomessa perhevapaat helpottavat työn ja perheen yhteensovittamista silloin. Perhevapaita ovat äitiys- ja isyysvapaa, vanhempainvapaa, osittainen vanhempainvapaa sekä hoitovapaa, osittainen hoitovapaa ja tilapäinen hoitovapaa. Äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaan ajalta maksetaan vanhemman tulojen mukaan ansioperusteista tai vähimmäismääräistä päivärahaa. Hoitovapaan ajalta maksetaan kotihoidon tukea ja osittaisen hoitovapaan ajalta osittaista hoitorahaa. Näitä kaikkia haetaan Kelasta. (STM 2011, 2)

VANHEMPAINVAPAA

Vanhempainvapaa alkaa heti äitiysloman päätyttyä. Vanhempainvapaan pituus on 158 arkipäivää. Vapaalla voi olla isä, äiti, tai muu huoltaja ja vanhemmat sopivat yhdessä vanhempainvapaan käytöstä. Vanhempainvapaan voi myös jakaa. Vanhempainvapaan pitämisestä on ilmoitettava työnantajalle viimeistään kaksi kuukautta ennen vanhempainvapaan alkamista. (STM 2011, 6.)

ISYYSVAPAA

Isä voi pitää isyyslomaa kolme viikkoa (18 arkipäivää) milloin tahansa lapsen syntymän jälkeen, kuitenkin ennen äitiys- ja vanhempainrahakauden päättymistä. Vanhempainrahakausi päättyy lapsen ollessa noin yhdeksän kuukautta. Isyysvapaan voi pitää enintään neljässä jaksossa. Isyysvapaan pitämisestä pitää ilmoittaa työnantajalle viimeistään kaksi (2) kuukautta ennen vapaan alkua. Mikäli halutaan pitää isyysvapaata lapsen syntymän yhteydessä, niin pidettävän isyysvapaan ajankohdan muuttumisesta on ilmoitettava niin pian kuin mahdollista. Isyysvapaata voi nykyisin myös pidentää. Isällä on

mahdollisuus neljän viikon pituiseen omaan vauvanhoitojaksoon lapsen ollessa noin yhdeksän kuukauden ikäinen. Mikäli isä pitää vanhempainvapaasta vähintään 12 arkipäivää vanhempainrahakauden lopusta, hän voi pidentää isyysvapaataan 1–24 arkipäivällä. Naisparien kohdalla puhutaan isyysvapaaseen verrattavasta etuudesta. Isäkuukausi on käytettävä ennen kuin lapsi on 14 kuukauden ikäinen. Isän vapaajakson aikana ei ole oikeutta hoitovapaaseen eikä kunnalliseen päivähoitoon. Äidille ei myöskään silloin makseta vanhempainrahaa. Äiti voi palata työhön tai pitää vuosilomaa. (STM 2011, 4.)

HOITOVAPAA

Vanhempainvapaan päätyttyä huoltaja voi jäädä hoitovapaalle hoitamaan alle 3-vuotiasta lasta ilman, että työsuhde katkeaa. Molemmat vanhemmat eivät voi olla yhtä aikaa kokoaikaisesti hoitovapaalla. Vanhemmat voivat olla osittaisella hoitovapaalla, jolloin he lyhentävät palkattomasti työaikaansa enintään siihen saakka, kunnes lapsi päättää perusopetuksen toisen lukuvuoden. Pidentetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten vanhemmat voivat käyttää osittaista hoitovapaata, kunnes lapsen kolmas lukuvuosi päättyy. (STM 2011, 13)

10 LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Opinnäytetyötä on lähdetty tekemään asettamalla tutkimuksen alussa tutkimuskysymyksiä työllemme. Tutkimuskysymykset olivat perhesuhteiden, parisuhteen ja taloudellisen tilanteen muuttuminen lapsen synnyttyä. Eli miten koko elämä; perhesuhteet, parisuhde ja taloudellinen tilanne muuttuvat lapsen synnyttyä. Huolellinen valinta auttoi kirjallisuuskatsauksena tehdyn työn aineiston keruussa. Aineistoa on kerätty luotettavista tietokannasta kuten Cinahl, Medic, Elsevier, Google Scholar ja Medline. Käytimme myös kirjastossa olevia uusimpia kirjoja lähdemateriaalina.

Opinnäytetyön edetessä on kiinnitetty huomiota hakusanojen ja muotojen tärkeyteen. Englanninkielisillä hakusanoilla tuli eniten tuloksia, mutta kaikki eivät kuitenkaan olleet aiheeltaan kuitenkaan työhön soveltuvia. Valtaosa tutkimuksista, joita työssä on käytetty, on tehty USA:ssa, Englannissa tai Kanadassa. Muutama tutkimus löytyi myös Pohjoismaista. Ulkomaalaisista tutkimuksista löytyi parhaiten tietoa vauvaperheen arki aiheeseemme. Löydetyistä tutkimuksista valikoitiin uusinta tietoa edustavat tutkimukset. Aineiston keruuseen on kiinnitetty huomiota alusta alkaen. Aineiston keräysvaiheessa on pyritty kriittisyyteen ja puolueettomuuteen. Hakukohteena ei ole olleet tietynlaiset tutkimukset, vaan työhön on otettu eri tutkimusmenetelmillä tehtyjä tutkimuksia. Tutkimukset eivät ole valikoituneet ainoastaan niiden samankaltaisten tuloksien tähden. Lähteiden määrää tärkeämpi tuleekin olla lähteiden soveltuvuus ja laatu. Työn luotettavuutta lisää kaksi opinnäytetyöntekijää, jotka ovat yhdessä käynyt tutkimusmateriaalin läpi ja hyväksyneet kirjallisuuskatsaukseen otettavat tutkimuksista. (Vilka ym.2003)

Tutkimusetiikalla tarkoitetaan hyvää tieteellistä käytäntöä, joka tarkoittaa tutkijan rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimuksessa, sekä tutkitun tiedon esittämisessä. Muiden tutkijoiden tekemän työn huomiointi ja arvostus kuuluu hyviin eettisiin tutkimusperiaatteisiin, on tärkeää merkitä lähteet, joita on käytetty huolellisesti ja tarkasti. Hyvän tieteellisen käytännön loukkaamista ovat piittaamattomuus ja vilppi tieteellisessä toiminnassa. Piittaamattomuudella tarkoitetaan esimerkiksi tutkimustulosten harhaanjohtavaa raportointia, muiden tutkijoiden osuuden vähättelyä tai puutteellinen viittaus aikaisempiin tutkimuksiin. Vilpillä tarkoitetaan tiedeyhteisön harhaanjohtamista esittämällä vääriä tuloksia, lainaamalla luvattomasti tai anastamalla.

Työssä on pyritty toteuttamaan ja seuramaan tutkimuseettisiä periaatteita. Työtä tehdessä on oltu huolellisia tiedon keruussa ja tulosten esittelyssä. Lähdemerkinnöillä on esitetty tutkijoille arvostusta. Tahallista plagiointia on pyritty välttämään ja tässä apuna ovat tarkat lähdemerkinnät. Opinnäytetyön suunnitelmasta aina opinnäytetyön raportointiin asti, on pyritty etenemään käyttäen rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta.

12 POHDINTA

Opinnäytetyön tarkoituksena on ollut tuottaa materiaalia terveydenhoitajille, jotka suunnittelevat ja pitävät perhevalmennustunteja. Tavoitteena on ollut perhevalmennustuntien sisällöllinen kehittäminen ja perhevalmennuksien yhtenäistäminen. Tätä tarkoitusta varten opinnäytetyöstä on tehty myös käsikirja perhevalmennustuntien pitäjille. Opinnäytetyö on toteutettu soveltuvin osin systemaattista kirjallisuuskatsausta tutkimusmenetelmänä käyttäen. Kyseessä on ollut kehittämistyö Kymppi-hankkeen kanssa. Aiheeksi valikoitui vauvaperheen arki.

Mitä arki on ja mistä arki koostuu vauvaperheissä ja minkälaisia perheet Suomessa on ja millaista arkea perheissä eletään? Kaikkien perheiden arki koostuu hyvin samankaltaisista tekijöistä. Arki koostuu yksinkertaisista asioista, kuten vauvan hoidosta, imettamisestä, nukuttamisesta ja tutustumista uuteen perheenjäseneseen. Mutta myös samaan aikaan eritekijät voivat horjuttaa perheen arkea. Rahahuolet taikka mielenterveysongelmat vaikuttavat perheen tasapainoon ja jaksamiseen. Kuten Ostler (2008) tutkimuksessaan on todennut, niin pitkäaikaiset päihdeongelmat ja mielenterveyshäiriöt vaarantavat lapsen turvallisen kasvun ja kehityksen. Nämä perheet olisi tärkeää tunnistaa ja saada erityisen tuen piiriin.

Tilastojen ja tutkimusten (Ala-huhta 2008; Haapio 2009) varjossa vauvan syntymä saattaa olla kriisi parisuhteelle ja riski sille, että vanhemmat erkaantuvat toisistaan tunnetasolla. Tunnetason erkaantumiseen johtavat useat tekijät kuten väsymys, arjen rasittavuus, työelämän paineet perhe-elämään sovitettuna, sekä vanhempien kadonnut kyky kommunikoida keskenään. Yhteiskunnan muuttuminen hektisemmäksi vaatii myös jaksamaan ja

panostamaan työelämässäänkin yhä enemmän. Työssä vietetty aika on poissa perheeltä ja työssä käyvä vanhempi kokee ristiriitaisia tunteita ollessaan perheen luota poissa. Pienten lasten perheiden on kuitenkin todettu olevan muihin perheisiin verrattuna köyhempiä, jolloin monelle vauvaperheelle työssä käynti on taloudellinen pakko, kuten Salmi ym. (2004); Lammi-Taskulan (2009) ja Fågelin ym. (2011) tutkimuksissa todetaan.

Haapion (2009) mukaan parisuhteen muuttuminen monella tasolla oli yhtenä merkittävänä tekijänä vaikuttamassa vanhempien stressitason nousuun, huonoon vanhemmuuteen sekä eroon. Parisuhteen muuttumista ensimmäisen lapsen syntymän myötä ei pystytä realistisesti arvioimaan tai kuvittelemaan, mikä johtaa epärealistiseen kuvaan siitä millaista vauvan kanssa eläminen on. Parisuhteen muuttuessa perhe-elämäksi puolisoista muututaan äidiksi ja isäksi pienelle ihmiselle, mikä vaativuudellaan saattaa alussa ahdistaa ja hämmästyttää. Parisuhteeseen on tunkeutunut kolmas osapuoli, jonka mukaan on aikataulut sovittava uudelleen. Puolisoiden täytyy myös uudelleen miettiä työnjakoa perheenä.

Sen tosiasian hyväksyminen, että parisuhteelle käytetty aika vähenee, on uusien vanhempien hyväksyttävä. Mutta tekemällä töitä parisuhteen eteen voidaan välttää parisuhteen laadun laskeminen. Parien keskinäinen puhuminen on avain asemassa ja siksi olemme keränneet työhön Väestöliiton sivuilta parisuhdetestejä. Niiden avulla vanhemmat voivat saada uuden näkökulman suhteeseensa ja keinon aloittaa keskustelun.

Vanhemmuuden alku on herkkää aikaa. Tuoreet vanhemmat haluavat osaltaan tehdä kaiken oikein pienen vauvansa kanssa. Vanhemmat tutustuvat itsekin uusiin rooleihinsa, millaista on olla äiti tai isä, mitä vaaditaan olla äiti tai isä. Millainen vanhempi haluan olla lapselleni. Vanhemmat palaavat omiin lapsuus

aikoihin peilaten omia kokemuksia heidän saamasta hoivasta ja huolesta. Uudet vanhemmat ehkä yhdessä kertovat toisilleen millaista lapsuutta ovat viettäneet ja millaista lapsuutta he toivovat omalle lapselleen. Oman syntyvän lapsen parasta varmasti jokainen vanhempi mielessään ajattelee ja suunnittelee, mutta oikeita työvälaineitä ei välttämättä aina heti löydy. Vanhemmuus on hyvin yksilöllinen ja intiimikin alue, neuvot ja ohjeet voidaan kokea loukkauksena tai arvosteluna omasta lapsenkasvatus taidoista. Lapsen kasvatukseen, käyttäytymiseen ja rajojen asettamiseen neuvonnassa ja ohjauksessa liikutaan hyvin tunteikkaalla alueella. Kukaan vanhempi ei halua kokea epäonnistuneensa elämänsä tärkeimmässä tehtävässä. Tehtävä on myös yksi vaativimmista, johon varmasti jokainen vanhempi jossakin kohdin jonkinlaista apua tarvitsee tai kaipaa. Vertaistuki on uusille vanhemmille tärkeää. Uudet vanhemmat haluavat tukea ja vastauksia vanhemmilta jotka ovat samassa tilanteessa eläneitä ja kokeneet tunteita, joita hekin tuntevat. Asiantuntijat ovat vaikeassa tilanteessa ohjatessaan uusia vanhempia, koska helposti vanhemmat kokevat syyllistämistä tai ohjailua yhteen suuntaan.

Työssä on pyritty esittelemään vauva-arjen perheiden arkea kuormittavia tekijöitä sekä keinoja millä niitä voitaisiin hallita. Perhe yksikkönä on todella tärkeä kasvavalle lapselle, mutta myös aikuisille. Jokainen perhe haluaa pysyä koossa ja olla onnellinen, arjessakin. Hyvään vanhemmuuteen kasvetaan yhdessä ja sosiaalisen tukiverkon olemassa olo on todella tärkeä perheelle. Perheen omia voimavaroja tukien ja ajoissa ongelmiin tai epäkohtiin puuttuminen on perheiden parissa työskenteleville tahoille ensiarvoisen tärkeää. Perheissä kasvatetaan meidän kaikkien yhteistä tulevaisuutta, lapsia.

Perhevalmennus on haasteen edessä. Perheiden monimuotoisuus ja erilaiset tuen tarpeet ovat nykyaikaa. Lisäksi perhevalmennus on saatava yhtenäiseksi ja materiaali uudistuneeksi. Tätä työtä tekee Kymppi- hanke perhevalmennusprojekti. Materiaalin uudistamiseksi on tehty käsikirja. (liite 1.)

Perhevalmennus ei nykyaikana tule milloinkaan valmiiksi, vaan sitä on jatkuvasti kehitettävä ja uudistettava.

Opinnäytetyössä on haluttu nostaa esille ne asiat, jotka uhkaavat perheiden jaksamista sekä hyvinvointia kokonaisuudessaan. Asioiden esille noston kautta on toivottavaa, että perheiden avun tarve huomattaisiin ja tarvittavia resursseja voitaisiin järjestää perheiden tukemiseksi. Perheissä tehtävän kasvatustyön ja lasten kanssa arjessa elämisen on niin tärkeä osa yhteiskuntaamme, että perheille olisi suotavaa antaa sen ansaitsema arvostus.

13 LÄHTEET

Aalto, M. & Saha, K. 2010. ”Haikara tulee kylään” opas- ja virikevihkonen terveydenhoitajalle perhevalmennuksen lastenhoitotuntien toteuttamiseen.

Opinnäytetyö. Hoitotyön koulutusohjelma, terveydenhoitaja.

Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Ala-Hiiri, T. 2007. Perhekeskeisyys ammattikorkeakoulun hoitotyön koulutusohjelman opetussuunnitelmassa ja opetuksessa- punainen lanka vai reunaehto? Pro gradu- tutkielma. Hoitotieteen laitos. Tampereen Yliopisto.

Ahonen, P., Cornu, T. & Tuominen, M. 2010 Kymppi-hanke – Saumatonta äitiyshuoltoa. Teoksessa Ahonen, P. (toim.) Varsinaissuomalaisista äitiyshuoltoa kehittämässä. Kymppi-hanke innovaatioympäristönä. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 98. Tampere. Tampereen Yliopistopaino Juvenes Print Oy.

Beydoun H., Al-Sahab B., Beydoun M., Tamim H. 2010. Intimate partner violence as a risk factor for postpartum depression among Canadian women in the maternity experience survey. *Annals of Epidemiology* vol.20.issue 8.

Viitattu 26.11.2011

<http://www.sciencedirect.com.ezproxy.turkuamk.fi/science/article/pii/S1047279710001225>.

Chen H-Y., Hou T-W., Chuang C-H. 2010. Applying data mining to explore the risk factors of high stress parenting. Viitattu 23.11.2011
<http://www.sciencedirect.com.ezproxy.turkuamk.fi/science/article/pii/S0957417409004643>.

Fågel S., Jonsson M., Korvela P & Kupiainen A. 2011.
Arki haltuun – sekvenssimenetelmä perhetyössä. Vammalan kirjapaino.

Guedeney A., Guedeney N., Tereno S., Dugravier R., Greasen T., Welniarz B. Saias T., Tubach F. 2011. Infant rhythms versus parental time: Promoting parent- infant synchrony. Journal of physiology. Viitattu 22.11.2011
<http://www.sciencedirect.com.ezproxy.turkuamk.fi/science/article/pii/S0928425711000088>.

Greener J & Grimshaw J. 1996. Using meta-analysis to summarise evidence within systematic reviews. Nurse Researcher 4.

Haapio S., Koski K., Koski P. ja Paavilainen R. 2009. Perhevalmennus. Porvoo: Ws Bookwell Oy.

Hakulinen-Viitanen, T., Pelkonen, M. & Haapakorva, A. 2005.
Äitiys- ja lastenneurolatyo Suomessa. Sosiaali- ja terveystministeriön selvityksiä 2005:22. Helsinki.

Hansson M., Ahlborg T. 2011. Quality of the intimate and sexual relationship in the first time parent- A longitudinal study. Viitattu 26.11.2011

<http://www.sciencedirect.com.ezproxy.turkuamk.fi/science/article/pii/S1877575611000346>.

Halme N., Perälä M-L., Laaksonen C. 2010. Yhteistyöinterventtioiden vaikuttavuus lapsiperheiden palveluissa. Helsinki: Yliopistopaino Oy.

Viitattu 23.11.2011

<http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/832873c2-7919-48cf-b394-11a7cd1d85b4>.

Henriksson, E. 2010. Sateenkaariperheet osana päiväkodin monimuotoisuutta. Opinnäytetyö. Helsinki: Metropolia.

Häggman-Laitila, A. 2007. Lapsiperheiden terveyttä edistävä tuki ja sen lähtökohdat: Katsaus kehittämiskohteisiin ja jatkotutkimusaiheisiin. Journal of social medicine. Vol 44, Nro 1. s. 47-62.

Johansson K, Axelin A, Stolt M, Ääri R-L toim,

Systemaattinen kirjallisuus katsaus ja sen tekeminen, Turun Yliopisto,

Hoitotieteenlaitoksen julkaisuja, A:51/2007.

Järvinen R.; Lankinen A.; Taajamo, T.; Veistilä, M, & Virolainen, A.. 2007.

Perheen parhaaksi. Helsinki: Edita.

Kannas, T. 2007. Terveysneuvonnan lähtökohtia raskauden aikana. Teoksessa Armanto A. & Koistinen P. (toim.) Neuvolatyön käsikirja. Helsinki: Tammi.

Karling M.; Ojanen T.; Siven T.; Vihunen R. & Vilen M. 2008. Lapsen aika. Helsinki: WSOY.

Kuosmanen,P.; Jämsä,J. 2007. Suomalaiset sateenkaariperheet sosiaali- ja terveystalveissa ja koulussa. Helsinki: Edita.

Lammi-Taskula, J; Karvonen, S; Ahlström, S (toim.) 2009
Lapsiperheen hyvinvointi 2009. Terveysten ja hyvinvoinninlaitos. Helsinki.

Meade MO & Richardson WS. 1997. Selecting and appraising studies for a systematic review. Annals of Internal Medicine vol.127.

Mustola,K.; Pakkanen,J. (toim.) 2007. Sateenkaari-Suomi: seksuaali- ja sukupuolivähemistöjen historiaa. Vantaa: Like.

Ostler T., Ackerson B.2008. Parental chronic mental illness. Encyclopedia of infant and early childhood development.

Viitattu 24.11.2011

www.sciencedirect.com.ezproxy.turkuamk.fi/science/article/pii/B978012370877900116X.

Petticrew M. 2003. Why certain systematic reviews reach uncertain conclusions. British Medical Journal (BMJ) Vol.326, No. 5, 756-758.
Viitattu 29.11.2011 <http://eprints.gla.ac.uk/97/1/BMJPetticrew2003.pdf>.

Pinelli J.2008.Patterns of change in family functioning, resources, coping and parental depression in mothers and fathers of sick newborns over first year of life. Journal of neonatal nursing. Vol.14.issue5. Viitattu 22.11.2011
http://www.sciencedirect.com.ezproxy.turkuamk.fi/science/article/pii/S1355184108000513#ref_bib9.

Projektisuunnitelma. Neuvolatoiminta 2010-luvulle KYMPPI-HANKE 2007.
Tutkimus- ja kehittämisprojekti. Turun ammattikorkeakoulu.

Repo, K. 2010. Sukupuolittunut talous. Kirja-arvio teoksesta Halko, Marja-Liisa; Mikkola, Anne & Ruuskanen, Olli-Pekka (toim.) Naiset, miehet ja talous. Tieteessä tapahtuu 28. Helsinki: Gaudeamus.

Rowe J.2010.Disharge and beyond. A longitudinal study comparing stress and coping in parents of preterm infants. Journal of neonatal nursing. Vol.16. issue 6. Viitattu 23.11.2011
<http://www.sciencedirect.com.ezproxy.turkuamk.fi/science/article/pii/S1355184110001869>.

Seta ry. Viitattu 29.11.2011 <http://www.seta.fi/index.php?k=16296>.

Shojania KG, Sampson M, Ansari MT, Ji J, Doucette S, Moher, D. 2007.

How quickly do systematic reviews go out of date? A survival analysis. *Annales of Internal Medicine* vol.14.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2005. Äitiys- ja lastenneuvolatyö Suomessa.

Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2005: 22. Viitattu 24.11.2011

[http://www.sosiaaliportti.fi/File/07979d41-d551-46a3-8f99-](http://www.sosiaaliportti.fi/File/07979d41-d551-46a3-8f99-8810cf31b0b2/%C3%84itiys%20ja%20lastenneuvolatoiminta.pdf)

[8810cf31b0b2/%C3%84itiys%20ja%20lastenneuvolatoiminta.pdf](http://www.sosiaaliportti.fi/File/07979d41-d551-46a3-8f99-8810cf31b0b2/%C3%84itiys%20ja%20lastenneuvolatoiminta.pdf).

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2007. Seksuaali- ja lisääntymisterveyden

edistäminen. Toimintaohjelma 2007-2011. Sosiaali- ja terveysministeriön

julkaisuja 2007:17. Viitattu 23.11.2011

http://www.stm.fi/julkaisut/nayta/_julkaisu/1058193.

Sosiaali- ja terveysministeriö / viestintäyksikkö. Käytä isyysvapaasi.

Viitattu 23.11.2011

www.stm.fi/julkaisut.[http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=3950](http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=39503&name=DLFE-8392.pdf)

[3&name=DLFE-8392.pdf](http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=39503&name=DLFE-8392.pdf).

Solantaus, T. 2008. Homoseksuaalisten vanhempien lasten kehitys. Teoksessa

Jämsä, J. (toim.) *Sateenkaariperheet ja hyvinvointi*– Käsikirja lasten ja

perheiden kanssa työskenteleville. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Shulruf.B, O'Loughlin.C,Tolley.H.2009. Parenting education and support policies and their consequences in selected OECD countries. Children and Youth Services Review. Viitattu 25.11.2011

<http://www.sciencedirect.com.ezproxy.turkuamk.fi/science/article/pii/S0190740908002624>.

Sukula.S.2009. Matkalla äidiksi. Tarinoita adoptiosta ja yksinvanhemmuudesta. Akateeminen väitöskirja. Tampereen Yliopisto.

Suomen virallinen tilasto (SVT): Perheet [verkkojulkaisu].

ISSN=1798-3215. 2010. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu: 26.11.2011

http://www.stat.fi/til/perh/2010/perh_2010_2011-05-27_tie_001_fi.html.

Suomen virallinen tilasto (SVT): Siviilisäädyn muutokset [verkkojulkaisu].

ISSN=1797-6413. 2010. Helsinki: Tilastokeskus Viitattu: 26.11.2011

http://www.stat.fi/til/ssaaty/2010/ssaaty_2010_2011-05-06_tie_001_fi.html.

Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestön ennakkotilasto [verkkojulkaisu].

ISSN=1798-8381. joulukuu 2010. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu: 26.11.2011

http://www.stat.fi/til/vamuu/2010/12/vamuu_2010_12_2011-01-

[20_tie_001_fi.html](http://www.stat.fi/til/vamuu/2010/12/vamuu_2010_12_2011-01-20_tie_001_fi.html).

Tuominen,M. Valmiina vanhemmuuteen Perhevalmennuksen kehittäminen Turun sosiaali- ja terveystoimessa 2009.

Vaittinen,P. 2011. Luottamus terveydenhoitajan ja perheen moraalisenä ulottuvuutena. Kuopio: Kopijyvä Oy.

Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 28.5.2009/380. Viitattu 20.11.2011
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2009/2009038>.

Viljamaa, M-L. 2003. Neuvola tänään ja huomenna. Vanhemmuuden tukeminen, perhekeskeisyys ja vertaistuki. Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta. Viitattu 11.11.2011
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/13356/9513914275.pdf?s>.

Wilkins C.2006. Midwifery, volume 22, issue 22: A qualitative study exploring the support needs of first time mothers on their journey towards intuitive parenting.

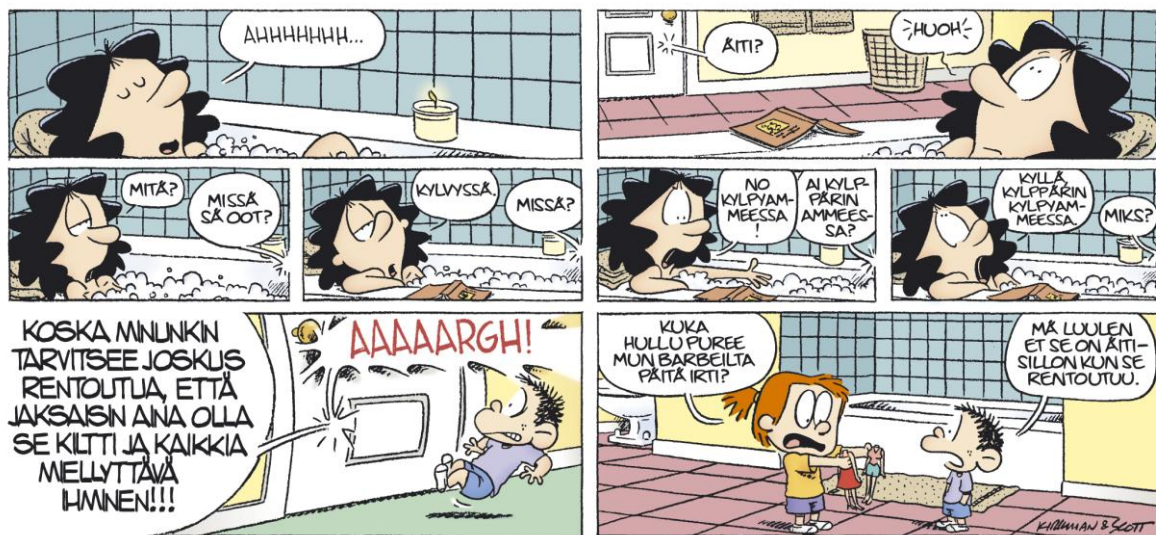
Vesterlin, H. 2007. Voimavaroja vanhemmuuteen ja parisuhteeseen. Lapsiperheiden vanhempien kokemuksia tukiryhmätoiminnasta. Tampereen yliopisto. Lääketieteellinen tiedekunta. Hoitotieteen laitos. Pro Gradu-tutkielma.

Väestöliitto. Viitattu 11.11.2011 www.vaestoliitto.fi.

LIITE 1

VAUVAPERHEEN

ARKI

© Baby Blues Partnership by King Features Syndicate Inc. / Distr. Bulls

1 ALKUSANAT

Tämän perhevalmennusvihkosen tavoite on antaa työkaluja perhevalmennukseen tuleville vanhemmille, millä käsitellä omaa vanhemmuuttaan, parisuhdetta ja muuttuvaa perhetilannetta. Tavoitteena on myös antaa materiaalia perhevalmennustuntien suunnitteluun ja pitoon. Lisäksi olemme ottaneet esille sateenkaariperheiden kohtaamisen neuvolatyössä. Olemme koonneet loppuun listan nettilinkeistä, jotka ovat mielestämme luotettavia ja joista vanhemmat voivat hakea tietoa.

*“Ennen kuin sinä synnyit, en voinut uskoa:
jossain on varastossa näin paljon rakkautta.
Ennen kuin sinä synnyit, en voinut arvata,
että voin nukkua yöni kolmessa tunnissa.
Ennen kuin sinä synnyit, en tiennyt ollenkaan:
pikkuinen lapsi voi siirtää maailman paikoiltaan”*
Anna-Mari Kaskinen

SISÄLTÖ

1 ALKUSANAT.....	54
2 PERHE	56
3 PERHEEN VOIMAVARAT	58
4 VANHEMMUUS	60
5 SATEENKAARIPERHEET	63
6 MUUTTUVA PARISUHDE	67
6.1 Testiosuus	68
6.2 Tunneyhteystesti	69
6.3 Laatutesti.....	69
7 LOPPUSANAT.....	72
8 NETTILINKIT	73
9 LÄHTEET	74

2 PERHE

Mikä on perhe?

Tämä hyvin yksinkertainen kysymys tuo jokaisen mieleen erilaisen kuvan.

Perhe on tutkimusten mukaan kahden tai useamman aikuisten liitos, joita yhdistävät keskenään vahvat tunnesiteet, päätös elää yhdessä ja huolehtia toinen toisistaan. Yksittäisen henkilön perhe on juuri se miksi henkilö perheen määrittelee. (Ala-Hiiri 2007,10)

Perhettä pidetään useimmissa maissa yhteiskunnan tärkeimpänä yksikkönä. Perheen tehtävä yhteiskunnan kannalta on lisääntyä, huolehtia jäseniensä sosiaalistamisesta ja kulttuuristen traditioiden siirto. Sosiaalisena yksikkönä perheen uskotaan vaikuttavan eniten lasten kasvuun ja kehitykseen. (Ala-Hiiri 2007,10)

Suomessa aiemmin perhevalmennukseen osallistujat olivat melko homogeenisia. Perheiden yhtenäisyys on tuonut perhevalmennukseen vakautta ja yhteneväisyyttä. Nyky- Suomessa on monimuotoisia perheitä ja perheiden ikä, sukupuoli, kansalaisuus, etninen tausta, seksuaalinen suuntautuminen, sosioekonominen tausta ja uskonto vaihtelevat. Monimuotoisten perheiden olemassa olo on nykyisin tiedostettua, mutta perheiden erilaisia tarpeita tuen suhteen ei ole tiedostettu. (Viljamaa 2003, 9; Haapio ym. 2009, 29)

Yhteenvetona voitaneen todeta, että perhemuotojen moninaisuus on tosiasia ja eri perhemuotojen erilaiset tarpeet on otettava huomioon neuvolapalveluissa.

Tämän alkukirjoituksen tarkoitus on herätellä perhevalmennustuntien pitäjiä miettimään, onko juuri minun ryhmässäni perheitä, jotka jotenkin poikkeavat perinteisestä äidistä, isästä ja lapsi-perheestä. Tässä työssä kerromme sateenkaariperheiden toiveista ja ajatuksista neuvoloiden henkilökuntaa kohtaan.

3. PERHEEN VOIMAVARAT

Perheen voimavarat koostuvat kahdesta tekijästä, sisäisistä ja ulkoisista. Näiden voimavarojen löytäminen ja tiedostaminen auttaa perhettä jaksamaan arjessa. Voimavaroja olisi hyvä kartoittaa jo raskausaikana ennen vauvan syntymää.

SISÄISET VOIMAVARAT

- luottamus
- tieto
- elämäkokemus
- elämänhallinta

Perheen tunne siitä, että perhe kuuluu yhteen ja luottamus siitä, että perheenjäseniltä saa tarvittaessa tukea on jokaisen perheen voimavaran perusta. Jokainen perheenjäsen haluaa kuulua perheeseensä ja tuntea myös sen. Perheessä jokaisen perheenjäsenen on tunnettava olevansa turvassa. Perheen aikuisten välinen luottamus toisiinsa heijastuu myös lapsiin ja lapset kokevat luottamusta perheeseensä, mikäli vanhemmat luottavat toisiinsa. (Karling ym. 2008)

ULKOISET VOIMAVARAT

- sosiaaliset tukiverkostot

Sosiaalisuus on iso osa ihmisen terveyttä ja sitä tulisikin vahvistaa. Vanhemmat odottavat saavansa neuvolasta tietotukea, tunnetukea, vertaistukea sekä apua käytännön asioiden hoitamisessa.

Olemme tehneet perhevalmennustuntia ajatellen voimavarapuun. Selitämme puun ideologian ja toiminta-ajatuksen. Tarkoituksena lyhyesti on saada jokainen vanhempi huomaamaan, että juuri hänessä on monia hyviä asioita ja ominaisuuksia. Tämän tekemiseen ei tarvita kuin paperia ja kyniä. Ryhmän ohjaaja on voinut joko valmiiksi piirtää paperille puun rungon, oksat ja lehdet taikka sitten ryhmäläiset saavat piirtää ne itse. Lähteenä olemme käyttäneet Löthman-Kilpeläinen 2009, Monitoimijaisen perhevalmennuksen käsikirjaa.

Puuta aletaan täyttämään puun juurista ja kohti lehtiä.

JUURET: Kirjoita juuri sinun omia perusvoimavarojasi. Perusvoimavaroilla tässä tarkoitetaan asioita taikka henkilöitä, jotka ovat auttaneet Sinua jaksamaan elämäsi eri vaiheissa tai asioita ja henkilöitä, jotka auttavat Sinua jaksamaan tässä elämäntilanteessa.

RUNKO: Kirjoita asioita, joissa Sinä olet hyvä. Asiat saavat olla mitä tahansa, siivoamisesta auton korjaukseen taikka raha-asioiden hoidosta piirtämiseen.

PUUN OKSAT: Kirjoita oksiin asioita, joiden tekemisestä Sinä nautit. Kirjoita oksiin myös asioita joiden ajattelu saa Sinut hymyilemään ja hyvälle tuulelle.

LEHDET: Kirjoita puun lehtiin unelmasi. Mistä Sinä unelmoit?

Työn jälkeen vanhemmat saavat esitellä puunsa, mikäli haluavat. Perhevalmennuksen vetäjän tärkein tehtävä on antaa jokaiselle vanhemmalle hyvää ja kannustavaa palautetta.

4 VANHEMMUUS

Nykypäivän perheet tarvitsevat tukea vanhemmuuteen, lapsien kasvattamiseen ja arjessa selviytymiseen. Perheiden elämäntilanteet ovat monimutkaisia ja alati muuttuvia, mikä tuo haasteita terveydenhoitohenkilökunnalle perheen tukemisessa. Tuen tarpeessa olevien perheiden tunnistaminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa on tärkeää, jotta heidät saadaan tarvittavan avun piiriin. Vanhemmuutta horjuttavia tekijöitä nykyajassa ovat parisuhteiden ongelmatilanteet sekä parisuhteiden rikkoontuminen helpommin kuin ennen. Lisäksi kasvavat mielenterveys- sekä päihdeongelmat tuovat monia ongelmia perheiden arjessa jaksamiseen sekä selviytymiseen. (Hakulinen-Viitanen ym.2005)

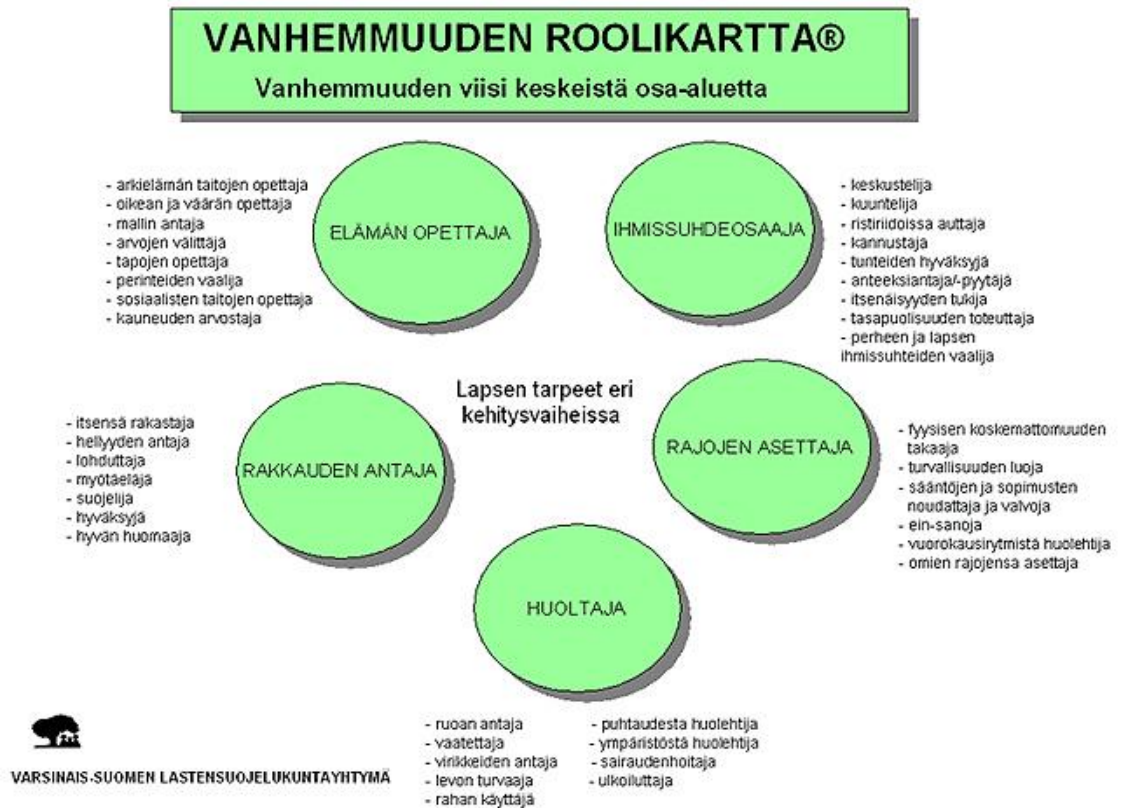
Ensimmäiset kokemukset vanhemmuudesta saadaan kotoa omilta vanhemmilta. Jokainen vanhempi on saanut omilta vanhemmiltaan elämän arvot ja kasvatusten menetelmät. Jokainen vanhempi on oman sukunsa historian muokkaama. Jokaisella suvulla on omat tavat ja menetelmät kasvatuksessa. Perheen sisäiset roolit, kulttuuriset perinteet ja käsitteet kulkevat suvuissa. Vanhemmuuteen kasvun kannalta merkittävää on vanhempien omien perheiden sukuhistorian jakaminen ja kertominen omista vanhemmista, suvusta ja suvun perinteistä. Uusien vanhempien on tärkeää löytää yhdessä oman perheen yhteinen vanhemmuus. Vuorovaikutus jossa lapsi saa vanhemmiltaan rakkautta, huolenpitoa ja ohjausta on hänen kasvunsa ja kehityksensä perusta. Lapsen hyvinvointi riippuu pääasiassa hänestä huolehtivien aikuisten hyvinvoinnista. (Vesterlin 2007; Leino-Kainulainen 2008)

Perhevalmennustunneille olemme ajatelleet vanhemmuuden roolikarttaa. Vanhemmaksi tulossa muuttuu niin moni asia; suhde itseensä, suhde

puolisoon, suhde syntyneeseen lapseen, suhde omiin vanhempiin ja suhde muuttuneeseen elämäntilanteeseen. Lisäksi vanhempia voi ohjata MLL:n nettisivuille, www.mll.fi, sieltä löytyy vanhempainnetti, jossa on paljon asiaa vanhemmuudesta tai perhevalmennustunnin pitäjä voi sieltä käydä etsimässä apumateriaaleja tuntiin.

Vanhemmuuden roolikartta

Tätä roolikarttaa voi käyttää keskusteluun perheiden kanssa, joko perhevalmennuksessa taikka perheiden kotikäynnillä ennen synnytystä.

Roolikartan lähde: Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä

5 SATEENKAARIPERHEET

Homoseksuaalisten ihmisten on tutkiminen on lisääntynyt 1990- luvulta lähtien ja 2000- luvulla homoseksuaalinen vanhemmuus on noussut tutkimusten kohteeksi. Tutkimusten pääpaino on ollut lesbonaisissa ja heidän lapsissaan, homomiesten perheet ovat jääneet vähemmälle huomiolle. Homoseksuaalisten vanhempien vanhemmuudesta on tutkittu lapsen ja vanhemman suhdetta. Ja lapsi-vanhempi suhteessa ilmenevää huolehtivuutta, herkkyyttä, lämpöä ja läheisyyttä, vanhemmuuden tapoja, lasten valvontaa ja kurinpitoa ja sitä, miten paljon vanhempi käyttää aikaa lapsen kanssa. Tutkimuksia ovat tehneet perhesosiologi Juha Jämsä (2003), pro gradu, jonka aihe ”Isä, joka on homo”, Emmi Tuomi (2003), pro gradu, aiheena homo ja lesbovanhemmuus ja sosiaaliset verkostot. Tutkimuskatsauksen lasten kehityksestä ja hyvinvoinnista sateenkaariperheissä on tehnyt lastenpsykiatri Tytti Solantaus (2003). (Lammi-Taskula 2009,138-139; Henriksson 2010,9)

Tutkimuksessa tultiin siihen tulokseen, että homoperheessä elävien lasten kasvuun ja kehitykseen ei tutkimusten mukaan sisälly erityisiä uhkia. Tutkimusten mukaan homovanhemmat ovat yhtä kiinnostuneita lapsestaan, hänen tarpeistaan, viettävät aikaa lastensa kanssa, valvovat ja ohjaavat lastansa, ja muodostavat kiintymyssuhteen lapseen kuin kuka tahansa heterovanhempi. Eroja ei ole löydetty tutkimuksissa kehittyvän lapsen sukupuoli-identiteetin, sosiaalisen sukupuolen, seksuaalisen suuntautumisen, sosiaalisten kykyjen, sosiaalisuuden, minäkäsityksen, älykkyyden, käyttäytymisen taikka tunne-elämän kehityksessä. Myöskään psykiatrisessa sairastavuudessa ei ole eroja verrattuna heterovanhempien kasvattamiin lapsiin. Tutkimusten yhteenveto on, että lapselle tärkeintä elämässä ovat hyvät ihmissuhteet, syventyvät vanhemmat, lapsen saama hyvä hoito, kyky iloita lapsesta ja vanhemmuudesta sekä toimiva sosiaalinen elämä perheen ulkopuolella. Vanhemman seksuaalisella suuntautumisella ei ole väliä. Taloudellinen ahdinko, työttömyys, parisuhteen ristiriidat ja vanhempien hoitamattomat mielenterveys- tai päihdeongelmat puolestaan tuovat ongelmia

perheeseen kuin perheeseen, oli siinä vanhempina sitten heterot taikka homot. (Solantaus 2003, 1-10; Jämsä 2009, 138-139; Mustola ym. 2007, 163-164)

Vuonna 2006 Seta (seksuaalisen tasavertaisuus ry.) ja Kristiina-instituutin tutkija Paula Kuosmanen tekivät Suomessa ensimmäisen kyselyaineiston sateenkaariperheiden kokemuksista sosiaali- ja terveystalvissa, ”Suomalaiset sateenkaariperheet sosiaali- ja terveystalvissa ja koulussa”. Perheet olivat kyselyn mukaan saaneet pääosin asiallista, joskin puutteellista tukea vanhemmuuteensa. Sateenkaariperheissä elävien lasten hyvinvointi edellyttää paremmin perheiden tarpeet tunnistavia palveluja ja lainsäädäntöä. Sateenkaariperheet ovat hyvin erilaisia keskenään, mutta yhdistävä tekijä on perheiden tarkka suunnittelu ja perheiden vahva sitoutuminen toisiinsa. Sateenkaariperheet voivat olla ydinperheitä, uusperheitä, yksinhuoltajaperheitä taikka apilaperheitä. Kyselyn mukaan suomalaiset sateenkaariperheet olivat suurimmaksi osaksi tyytyväisiä tai melko tyytyväisiä saamiinsa palveluihinsa. Päivähoidon palveluihin oltiin tyytyväisimpiä (93 %). Äitiyshuolto kokonaisuudessaan pärjäsi hyvin. Kyselyssä perheneuvonnasta ja erityisesti lastenvalvojista ja heidän tarjoamista palveluista koettiin epäonnistuneimmiksi. Tutkimustuloksen yleinen kokemus oli, että vaikka palvelu oli ollut asiallista, perheeseen oli suhtauduttu ”liian” hienovaraisesti. Palvelujen tuottajat olivat pyrkineet vaikenemaan sateenkaariperheydestä, homoseksuaalisuudesta ja sukupuolen moninaisesta kokemisesta. Perheet kokivat, että palveluiden tuottajat eivät puhuneet avoimesti siitä, että lapsi asuu sateenkaariperheessä. Perheet kokivat, että ammattilaiset tekivät enemmän oletuksia kuin olisivat avoimesti keskustelleet perheestä tai perheen toiveista ja tarpeista. Kyselyssä annettiin vanhemmille mahdollisuus antaa ohjeita eri alojen ammattilaisille. Yleisin ohje oli: ”Kysykää, älkää olettako.” (Kuosmanen ym.2007, 14-18; Lammi-Taskula 2009, 138-140)

Sateenkaariperheet kokivat kyselyn (2006) mukaan saaneensa palveluista vain hyvin harvoin kaipaamaansa tukea vanhemmuudelleen. Sateenkaariperheet saavat tukea vanhemmuudelleen tutkimuksen mukaan ystäviltä ja vertaistuesta.

Yhteiskuntamme pitää erityisen huomion arvoisena vanhemmuuden ja varhaisen vuorovaikutuksen tukemista. Samalla kuitenkin sateenkaariperheiden vanhemmat kokevat etteivät saa tukea vanhemmuuteensa. Nyt olisi aika ottaa palveluissa huomioon myös sateenkaariperheiden vanhemmuuden tukeminen. Tämä tarkoittaisi tietoista huomiota sateenkaariperheiden vanhemmuuteen, jaksamiseen ja taitoihin ainakin äitiyshuollossa, päivähoitossa, koulussa, oppilashuollossa, mielenterveyspalveluissa ja lastensuojelussa. Sateenkaariperheiden vanhemmuuden tukeminen ei vaadi ammattilaiselta erityistietoja tai taitoja. Tuen saannin ongelmana on usein ammattilaisen hämmennys ja ylivarovaisuus sateenkaariperheen kohtaamisessa. (Kuosmanen ym. 2007, 14-18; Lammi-Taskula 2009, 140-143)

Sateenkaariperheissä on parisuhdekrisejä siinä missä heteroidenkin parisuhteissa ja sateenkaariperheiden erityiset uhat aiheuttavat perheenjäsenten juridisesti epäselvä asema, puutteellinen tai olematon tuki parisuhteelle ja vanhemmuuden jakaminen useamman kuin kahden vanhemman kesken apila- ja uusperheissä. Kyselyssä sateenkaariperheet kertovat, että tuen saaminen parisuhteelle on vielä puutteellisempaa kuin tuen saaminen vanhemmuudelle. (Kuosmanen ym. 2007, 14-18; Lammi-Taskula 2009, 140-143)

Sateenkaariperheiden vanhemmat odottivat neuvoloista keskustelua parisuhteesta ja esimerkiksi synnytyksen jälkeisestä seksielämästä. Kyselyn perusteella nais- ja miesparin parisuhde on ammattilaisille niin arka aihe, että yksikään sateenkaariperheen vanhempi ei ollut keskustellut mitään parisuhteestaan neuvolassa, synnytyssairaalassa ja perhevalmennuksessa. (Kuosmanen ym. 2007, 14-18; Lammi-Taskula 2009, 140-143)

Yksi osa vanhemmuuden tukemista on parisuhteen tukeminen. Ja molemmat ovat keskeisiä asioita äitiyshuollon palveluissa. Monelle ammattilaiselle heteroseksuaalinen parisuhteen tukeminen on epämukavaa tai kiusallista, mutta asiasta puhutaan kuitenkin enemmän. Ja mikäli parisuhteen tukeminen

on osa palvelun, esim. perhevalmennuksen päämääriä, niin ei mies- ja naisparin parisuhde saa jäädä huomiotta. Kyselyn mukaan sateenkaariperheiden kesken on herännyt ajatus, että ehkä ammattilaiset pitävät homoseksuaalista parisuhdetta enemmän yksityisenä asiana kuin heteroseksuaalista parisuhdetta ja samalla pelkäävät loukkaavansa asiakasta, jos ottavat parisuhteen puheeksi. Kyselyn tulos oli kuitenkin, että tällainen pelko on kuitenkin aiheetonta ja johtaa palvelun huonoon laatuun ja vaikuttavuuteen. (Kuosmanen ym. 2007, 14-18; Lammi-Taskula 2009, 144)

Sateenkaariperheistä osa kertoo kohdanneensa syrjintää yhteiskunnassa tai palveluissa. Traumaattisia kokemuksia oli erityisesti transperheiden vanhemmilla ja syrjintä voi olla vakava uhka perheen mielenterveydelle. Suurin osa sateenkaariperheistä kärsii kuitenkin onneksi vain syrjinnän pelosta.

Perheen kokemuksena syrjinnän pelko voi olla lamauttava ja sitä kautta uhka yksilön ja koko perheen hyvinvoinnille. Suurinta vahinkoa syrjinnän pelko aiheuttaa, kun sateenkaariperheet jättävät sen takia palveluita käyttämättä. Esimerkkinä mainittakoon mielenterveyspalveluiden tai lastensuojelun palveluiden käyttämättä jättäminen on luonnollisesti huomattava uhka perheen hyvinvoinnille. Osa sateenkaariperheistä kertoi selvittäneensä etukäteen mahdollista ennakkoluuloisuutta palvelun tarjoajalta. (Kuosmanen ym. 2007, 14-18; Lammi-Taskula 2009, 144-145)

Lisätietoja Sateenkaariperheet.fi tai Seta.fi

6 MUUTTUVA PARISUHDE

Skandinaviassa tehtiin tutkimusta pienten lasten vanhemmista ja kasvavista avioeroluvuista. Miksi perhe hajoaa parin ennen kuin lapsi on leikkikouluikäinen? Tärkeimmiksi tekijöiksi nousi se, että kun pari saa ensimmäisen lapsen, niin kaikki huomio keskittyy lapseen. Aikaa ei jää parisuhteelle taikka seksielämälle. (Hansson 2011)

Tutkimus suoritettiin pitkä aikaisella kyselyllä vanhemmilta lasten ollessa kuusi kuukautta, neljä vuotta ja kahdeksan vuotta. Molemmat osapuolet suhteessa olivat kuvanneet suhteen laadun heikenneen huomattavasti lapsen ensimmäisen neljän elinvuoden aikana. (Hansson 2011)

Heikentymisen jälkeen taas kuvattiin suhteen paranemisvaihetta lapsen seuraavan neljän vuoden aikana kunnes lapsi oli kahdeksan.

Missään vaiheessa puoliset eivät kuitenkaan kuvanneet parisuhteen laadun nousseen takaisin tasolle missä oltiin ennen ensimmäisen lapsen syntymää. Tutkijat nostivat tämän tärkeäksi tuoreiden vanhempien kanssa työskenteleville terveydenhoitajille ja kättilöille esimerkiksi. Tuoreet vanhemmat tarvitsevat tukea ja ohjausta miten he voivat parantaa keskinäistä viestintää jolloin välttyään turhautumiselta ja väärin ymmärryksiltä väsyneinä. Tärkeää on myös muistuttaa ja ohjata vanhempia korostamaan aistillisuutta ja seksuaalisuutta parisuhteessa jotta läheisyys puolisoitten välillä säilyy. (Hansson 2011)

Perhevalmennustunneille olemme suunnitelleet parisuhdetestejä, jotka tulevat seuraavaksi. Parisuhdetestejä voi käyttää laukaisemaan keskustelun pariin kesken. Tai sitten niiden vastauksia voi vertailla esim. raskauden aikaisella kotikäynnillä. Yhteisesti jaettavaksi koko perhevalmennusryhmän kesken emme ole niitä ajatelleet. Vastaukset ovat kuitenkin henkilökohtaisia ja aika intiimejä.

6.1 Testiosuus

Olemme valinneet muutamia testejä jaettavaksi perhevalmennustunneilla ja antaa vanhemmille uudenlaisen mahdollisuuden tutustua kumppaniin. Molemmille tulostetaan oma lomake täytettäväksi. Testit täytetään ensin kumpikin yksinään ja sitten vanhemmat voivat vertailla vastauksiaan. Kartoituksen pohjana on prof. John Gottmanin tutkimuksiin perustuva teoria toimivasta parisuhteesta. Testit on koottu Väestöliiton nettisivuilta.

1. Mistä asioista kumppanisi on eniten innostunut elämässään?
2. Mitkä ovat kumppanisi tärkeimmät huolen, stressin tai pelon aiheet tällä hetkellä?
3. Ketkä ovat kumppanisi parhaat ystävät?
4. Mitkä ovat olleet kumppanisi elämän vaikeimmat vaiheet?
5. Mitkä ovat kumppanisi elämän unelmat?
6. Millaiseksi kumppanisi kuvittelee oman elämänsä viiden vuoden kuluttua?
7. Millaiseksi kumppanisi kuvittelee yhdessäolon viiden vuoden kuluttua?
8. Mitkä kolme asiaa ovat tärkeimmät kumppanillesi parisuhteessanne?
9. Mihin asiaan kumppanisi on vähiten tyytyväinen suhteessanne?
10. Mihin asiaan kumppanisi on eniten tyytyväinen suhteessanne?
11. Mitkä kolme asiaa ovat tärkeimmät kumppanillesi perheen, suvun tai ystävien osalta?
12. Mitkä ovat kumppanisi mielestä hänen tärkeimmät saavutuksensa?

6.2 Tunneyhteystesti

Ympyröi vastauksesi. K= kyllä ja E=ei

13. Tunnen, että kumppanini tuntee minun sisäistä maailmaani ja ymmärtää K E
minua.
14. Minusta on mukavaa nähdä kumppanini jälleen työpäivän tai erillään K E
olon jälkeen.
15. Kun kerron kumppanilleni asioitani, hän on kiinnostunut kuuntelemaan K E
minua.
16. Miellyttävät tunteet täyttävät mieleni kun ajattelen kumppaniani. K E
17. Tunnen olevani kumppanini rakastama ja arvostama. K E
18. Koen, että voin vaikuttaa kumppanini elämään. Hän on valmis ottamaan K E
huomioon näkökantani, toiveeni ja tavoitteeni.
19. Koen, että meillä on riittävästi yhteisiä tavoitteita elämässämme. K E
20. Kun lähestyn kumppaniani, hän on valmis jakamaan ajatuksiani, K E
tunteitani ja tavoitteitani
21. Kumppanini on halukas tekemään kanssani erilaisia asioita. K E
22. Koen kumppanini läheiseksi itselleni. K E
23. Seksuaalinen kohtaaminen vastaa toiveitani ja se lujittaa suhdetta. K E

6.3 Laatutesti

Millainen on parisuhteenne laatu – missä voisi parantaa? Merkitse yhdessä kumppanin kanssa asteikolle 1-5, millaiseksi kumpikin yksilöllisesti kokee parisuhteenne laadun. Numero 1 tarkoittaa että on täysin eri mieltä väittämän kanssa ja numero 5 tarkoittaa että on täysin samaa mieltä väittämän kanssa.

1. Luotan kumppaniini 1 2 3 4 5

2. Parisuhteemme on sopuisa	1	2	3	4	5
3. Seksi on hyvää meille molemmille	1	2	3	4	5
4. Yhteiset viikonloput ovat nautinnollisia	1	2	3	4	5
5. Olemme toisillemme kohteliaita	1	2	3	4	5
6. Luotan suhteemme jatkumiseen	1	2	3	4	5
7. Arjen toimet sujuvat	1	2	3	4	5
8. Meillä pidetään toisesta huolta	1	2	3	4	5
9. Ajattelemme toisiamme ensin	1	2	3	4	5
10. Kerromme toisillemme ilot ja surut	1	2	3	4	5
11. Voin luottaa kumppanini myötätuntoon	1	2	3	4	5
12. Meillä nauretaan ja pidetään hauskaa	1	2	3	4	5
13. Sovimme lasten kuljetuksista ja hoidosta	1	2	3	4	5

14. Meillä on samankaltaiset arvot	1	2	3	4	5
15. Arvostamme kotiamme	1	2	3	4	5

7 LOPPUSANAT

Elämme yhteiskunnassa joka muuttuu jatkuvasti. Kaikkialla on muutoshakuisuutta. Yhteiskunnan muuttuminen on tuonut pikkulasten vanhemmat uuden haasteen eteen, he kasvattavat lapsiaan erilaisessa yhteiskunnassa kuin missä ovat itse kasvaneet. Nopeasti kehittyvän yhteiskunnan vuoksi omasta kodista ja lapsuudesta opitut mallit eivät enää päde. Tämä aiheuttaa tuoreissa vanhemmissa hämmentymistä. (Viljamaa 2003; Järvinen ym.2007, 94)

Ennen omat suvut ovat olleet lähempänä muodostaen tukiverkon tuoreelle perheelle. Omalta suvulta on saanut tukea ja neuvoa lapsen kasvatukseen ja ongelmatilanteisiin. (Viljamaa 2003; Järvinen ym.2007, 94)

Yhteiskunnan hektinen elämäntapa näkyy myös sitoutumisessa parisuhteeseen ja perheeseen. Nykyisin vanhemmat lähtevät helpommin suhteesta joka ei tyydytä heidän tarpeitaan tai jotka he kokevat huonoksi. (Järvinen 2007,94.) Parisuhteen ongelmat ja avo- sekä avioerot ovat lisääntyneet. (Halme ym.2010, 19).

Perheen taloudelliset puitteet määrittelevät sen millaista arkea perhe pystyy elämään. Samalla taloudelliset puitteet, raha, määrittelee millainen on perheen elämä. Useilla perheillä menee hyvin, mutta kolikon toisella puolella ovat perheet, jotka ovat syrjäytymisvaarassa yhteiskunnasta. Raha ei ole koskaan vain rahaa, vaan se on taloutta millä luodaan raamit. (Repo 2010,;Fågel ym.2011, 14-15)

Perhe ja yhteiskunta elävät muutoksessa ja perhevalmennuksen haasteeksi nouseekin pysyä mukana tässä muutoksessa. Perhevalmennusta on päivitettävä ja muutettava perheiden tarpeiden mukaan. Olemme koonneet aineistoa uuteen perhevalmennuskansioon ja nyt jätämme ikään kuin pallon teille hyvät ammattilaiset! Mukavia hetkiä perheiden parissa!

T: Kätilöopiskelijat Kirsi Heikkilä & Eija Tuominen Turun Ammattikorkeakoulu

7 NETTILINKIT

Yleistä tietoa:

www.yliopistonapteekki.fi

www.terveyskirjasto.fi

www.vaestoliitto.fi

www.kela.fi

www.mll.fi

Perheille, jotka tarvitsevat erityistä tukea:

www.kevyt.net

www.kapy.fi

Perhe- ja parisuhdeväkivalta:

www.ensijaturvakotienliitto.fi

www.tukinainen.fi

www.mielenterveysseura.fi

www.tukinet.net

Päihteet:

www.irtihuumeista.fi/

www.verneri.net/yleis/tietoa-odottajille/terveys-ja-elamantavat/alkoholi-ja-raskaus.html

www.stumpi.fi/portal/fi

9 LÄHTEET

Ala-Hiiri, T. 2007. Perhekeskeisyys ammattikorkeakoulun hoitotyön koulutusohjelman opetussuunnitelmassa ja opetuksessa- punainen lanka vai reunaehto? Pro gradu- tutkielma. Hoitotieteen laitos. Tampereen Yliopisto

Haapio S., Koski K., Koski P. ja Paavilainen R. 2009. Perhevalmennus. Porvoo: Ws Bookwell Oy

Hansson M., Ahlborg T. 2011. Quality of the intimate and sexual relationship in the first time parent- A longitudinal study.

Viitattu 26.11.2011.

<http://www.sciencedirect.com.ezproxy.turkuamk.fi/science/article/pii/S1877575611000346>

Hakulinen-Viitanen, T., Pelkonen, M. & Haapakorva, A. 2005. Äitiys- ja lastenneuvolatyö Suomessa. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2005:22. Helsinki.

Henriksson, E. 2010. Sateenkaariperheet osana päiväkodin monimuotoisuutta. Opinnäytetyö. Helsinki: Metropolia.

Karling M.; Ojanen T.; Siven T.; Vihunen R. & Vilen M. 2008. Lapsen aika. Helsinki: WSOY.

Järvinen R.; Lankinen A.; Taajamo, T.; Veistilä, M. & Virolainen, A. 2007. Perheen parhaaksi. Helsinki: Edita.

Kuosmanen, P.; Jämsä, J. 2007. Suomalaiset sateenkaariperheet sosiaali- ja terveyspalveluissa ja koulussa. Helsinki: Edita.

Lammi-Taskula, J.; Karvonen, S.; Ahlström, S (toim.) 2009 Lapsiperheen hyvinvointi 2009. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Helsinki

Löthman-Kilpeläinen,L, 2009. Monitoimijaisen perhevalmennuksen käsikirja.

Viitattu 27.11.2011.

<http://www.lapsenaani.fi/osahankkeet/pks/Vantaaperhevalmennuksen%20k%C3%A4sikirja6.2011.pdf>.

Mustola,K.; Pakkanen,J. (toim.) 2007. Sateenkaari-Suomi: seksuaali-ja sukupuolivähemistöjen historiaa. Vantaa: Like.

Repo, K. 2010. Sukupuolittunut talous. Kirja-arvio teoksesta Halko, Marja-Liisa; Mikkola, Anne & Ruuskanen, Olli-Pekka (toim.) Naiset, miehet ja talous. Tieteessä tapahtuu 28. Helsinki: Gaudeamus.

Seta ry. Viitattu 29.11.2011. <http://www.seta.fi/index.php?k=16296>

Solantaus, T. 2008. Homoseksuaalisten vanhempien lasten kehitys. Teoksessa Jämsä,J. (toim.) Sateenkaariperheet ja hyvinvointi– Käsikirja lasten ja perheiden kanssa työskenteleville. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Viljamaa, M-L. 2003. Neuvola tänään ja huomenna. Vanhemmuuden tukeminen, perhekeskeisyys ja vertaistuki. Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta.

Viitattu 11.11.2011

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/13356/9513914275.pdf?s>

Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä. 2009.

Viitattu 21.11.2011

http://www.vslk.fi/index.php?option=com_content_&view=article&id=10&Itemid=11

Vesterlin, H. 2007. Voimavaroja vanhemmuuteen ja parisuhteeseen. Lapsiperheiden vanhempien kokemuksia tukiryhmätoiminnasta. Tampereen yliopisto. Lääketieteellinen tiedekunta. Hoitotieteen laitos. Pro Gradu-tutkielma.

Väestöliitto. 2011. Viitattu 28.11.2011 www.vaestoliitto.fi